БУТУН ДУН'Ё ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ҚИЗИЛ ЎЗБЕКИСТОН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТ(большевик)ЛАР ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ, ШАҲАРКОМИТЕТЛАРИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 191 (6618)

24 СЕНТЯБРЬ 1946 йил СЕШАНБА

БАҲОСИ 20 ТИЙИН

БУГУНГИ СОНДА:

Ўзбекистон колхозчилари партия ва ҳукуматимизнинг колхоз жамоат хўжалиги ҳақидаги ғамхўрлигидан бениҳоя миннатдорлар (1-нчи бет).

Ленин ва Сталин асарлари украин тилида (1-нчи бет).

С. Бассин. — Қорақалпоғистонда пахта терими ҳали ҳам қизитилгани йўқ (1-нчи бет).

М. Бобош. — Пахта чўкиб қолаётир (1-нчи бет).

ПАРТИЯ ТУРМУШИ. — **А. Дуненко.** — Коммунистлар ўртоқ Сталин асарларининг биринчи томини ўрганмоқдалар. (2-нчи бет).

П. К. Крючкова. — Беда уруғи кўпроқ етиштирилсин (2-нчи бет).

М. Аҳмедов. — Наманган областида тракторларнинг ёзги ремонти хавф остида (2-нчи бет).

Сут-ёғ тайёрлаш плани сўзсиз бажарилсин (2-нчи бет).

Тошкент область медицина ходимларининг кенгаши (2-нчи бет).

Париж Сулҳ конференциясида. — А. Я. Вишинский сўзи (3 ва 4-нчи бетлар).

Хавфсизлик кенгашида (4-нчи бет).

ТАСС радиоси — (4-нчи бет).

МЕҲНАТГА ҚОБИЛИЯТЛИ АСОСИЙ КУЧ ПАХТА ЙИҒИМ-ТЕРИМИГА!

Пахта йиғим-теримининг бошланганига бир ой бўлди. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ва ЎзК(б)П Марказий Комитетининг «1946 йилги пахта ҳосилини териш ва тайёрлаш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ, сентябрь ойида республикамизда йиллик планнинг 42 проценти миқдорида пахта тайёрланиши керак. Сентябрьнинг 23 куни ўтди. Аммо, республикамизнинг колхоз ва совхозларида пахта териш ва тайёрлашнинг бориши мутлақо қаноатлантирмайди. Ўзбекистон ССР Тўқимачилик саноати министрлигининг 23 сентябрьга берган ма'лумотига қараганда, республика колхозлари йиллик пахта тайёрлаш планини 19.4 процент бажардилар, халос.

Республиканинг асосий пахтакор областьлари ҳисобланган Фарғона, Андижон, Наманган, айниқса Тошкент областьлари пахта тайёрлашда 1941 йилдагидан икки баравар орқада қолмоқдалар. Тошкент областида пахта териш ва тайёрлаш шунчалик суст бораётирки, область ҳали ўтган йилги даражага ҳам етолгани йўқ.

Пахта йиғим-теримининг бу тарзда қониқарсиз бораётганига асосий сабаб шуки, маҳаллий партия ва совет ташкилотлари, тайёрлаш органларининг раҳбарлари пахта теримини ялписига қизитиб юбормаганлар. Колхоз ва совхозлардаги асосий куч пахтани тезроқ териб олишга сафарбар қилинмаётир. Кўп жойларда ҳали пахта яхши очилгани йўқ, деб колхозлардаги мавжуд ишчи кучларини теримга тўла қатнаштирмаётирлар.

Пахта йиғим-теримининг муваффақиятли ўтиши — ишчи кучларидан етарли фойдаланиб, мустаҳкам меҳнат интизоми ўрнатишга, меҳнатни тўғри ташкил қилиш орқали иш унумини оширишга, барча теримчиларнинг кундалик топшириқни тўла ва ошириб бажаришларига боғлиқ. Меҳнат интизоми яхши йўлга қўйилган, иш тўғри ташкил қилинган жойларда дастлабки кунларданоқ пахта тайёрлаш муваффақиятли ўтмоқда. Тошкент область, Калинин районидаги генерал Собир Раҳимов номидаги колхознинг барча теримчиси нормани тўла ва ошириб бажаради. Колхоз ҳар куни йиллик планнинг 3—3,5 проценти миқдорида пахта топширмоқда. Қува районининг Чкалов номли колхозида (раиси ўртоқ Шакархон Мўминова) бешмингчилар ҳаракати теримчиларнинг оммавий ҳаракатига айланмоқда. Шунинг учун ҳам бу колхоз пахта тайёрлашда районда биринчи ўринда бораётир. Пискент районидаги Жданов номли колхознинг теримчиси ватан уруши қатнашчиси ўртоқ Маматқул Жуманов ҳар куни 400 килограммдан ошириб пахта тераётир.

Ҳозирги кунда далада астойдил ишлаб терим нормасини ортиғи блан бажарувчи, мўл ҳосилни тез ва сифатли териб, ўз колхозининг планини муддатидан илгари бажаришга интилувчи киши колхоз қишлоғида ҳурматли ҳисобланади. Мамлакатга 1 миллион 160 минг тонна пахтани белгиланган муддатда етказиб бериш — партия ва совет ташкилотларимиздан, қишлоқдаги барча коммунистлардан меҳнатга коммунистик муносабатда бўлишни, илғорларнинг тажрибасини кенг ёйиш блан ҳамма колхозчиларнинг ҳалол ишлашига эришишни талаб қилади.

Афсуски, кўп жойларда кундалик терим нормасини бажармаган, ишга чиқмаган прогулчиларга, ялқовларга, жамоат манфаатидан кўра ўзининг шахсий манфаатини устун қўйувчиларга нисбатан колхознинг сталинча уставига мувофиқ чора кўрилмайди. Сурхондар'ё областининг Узун райони пахта тайёрлашда орқада қолмоқда. Районда пахта ҳали очилгани йўқми, ёки ҳосил камми? Йўқ. Ҳосил ҳам кўп, очилган пахта ҳам кўп. Гап шу ердаки, колхозларда меҳнатни ташкил қилишга э'тибор йўқ. Райондаги Ворошилов номли колхозда 140 теримчидан фақат 45—50 киши нормани бажаради. Колхозчи Ҳадича Қурбонова, Холдона Сулаймонова, Тўлған Бобоевалар пахта очилиб ётганига қарамасдан, нега ишга чиқмайдилар? Булар бутун йил давомида бир кун ҳам ишга чиқмай бошқаларнинг ҳисобига 80—100 талаб меҳнат куни оладилар. Масалан, Ҳадича Қурбонова 14 яшар ўқувчи Фотимани ишлатиб, унга тегишли бўлган 119 ярим меҳнат кунини ўзига ёздириб олган. Колхоз правленияси эса (раиси ўртоқ Қурбонов) бошқаларнинг ҳисобига яшаб келаётган сохта колхозчиларга нисбатан колхоз уставига мувофиқ қаттиқ чора кўриш ўрнига, пахта йиғим-теримидаги жиддий камчиликларнинг сабабини бошқа ёқдан қидиради. Ёки Оқдар'ё районидаги «Коммунист» колхозини олайлик. Бу колхозда пахта теримига ажратилган 310 кишидан кунига 100—120 таси прогул қилади. Қорадар'ё районидаги «Қизил Октябрь» колхозида 80 ўрнига 50 киши пахта теради. Колхозда меҳнат интизоми шу қадар бўшашиб кетганки, Ойшаҳар Омонова, Ҳамро Зулфиқорова сингари теримчилар 50 килограмм ўрнига 20—25 килограммдан пахта терадилар.

Маҳаллий партия ва совет ташкилотларининг раҳбарлари, колхоз правлениялари колхозчилар ўртасида меҳнатни ташкил қилишга, илғор теримчиларнинг тажрибасини ёйишга, нормани бажармовчилар ва прогул қилувчи дангасаларга қарши курашга яхши аҳамият бермайдилар. Коллектив хўжаликнинг барча имтиёзларидан бошқа колхозчилар блан баббаравар фойдаланиб келаётган дангасаларга, ишёқмасларга нисбатан колхознинг сталинча уставида кўрсатилганча чора кўриш вақти етган. ВКП(б) Марказий Комитети ва ССР Иттифоқи Халқ Комиссарлари Совети 1939 йил 27 майдаги қароридаёқ сохта колхозчилар ҳақида мана бундай деган эди:

«Колхозчиларнинг бир қисми колхознинг жамоат меҳнатида қатнашмагани ҳолда, шу блан бир вақтда колхоз ҳаётининг ҳамма имтиёзларидан фойдаланиб, ўзининг колхозчилик мавқи'ини спекуляция қилиш ва колхозга а'зо бўлиб кириш қулайликларидан ўзининг шахсий бойиши учун фойдаланиши сингари бундай ҳолат колхозларда жамоат меҳнати унумининг ўсишига мукаррар тўсқин бўлади, колхозлардаги меҳнат интизомига путур етказади, софдил колхозчиларни бузади ва бу блан колхозларнинг даромади ва давлатмандлигининг янада ортишига тўсқин бўлади».

Пахта далаларида терим кундан-кун қизиётган ҳозирги кунда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ва ЎзК(б)П Марказий Комитетининг пахта ҳосилини териш ва тайёрлаш ҳақидаги қарорида кўрсатилган тадбирларни изчиллик блан амалга ошириш керак. Партия ва ҳукумат бу қарорида пахтани қисқа муддатда териб олиш мақсадида колхозлардаги асосий кучни йиғим-теримга сафарбар қилиш блан, колхоз ва совхозларда яшаганлари ҳолда, саноат ва транспортда ишламаётган, меҳнатга қобилиятли кишиларнинг ҳаммаси пахта теримига албатта қатнаштирилсин, дейилади. Шу блан бирга, бу қарорда пахта териш оммавий тус олган даврда колхозлардаги бригада ва звеноларга колхозларнинг ички хўжалик ишларида ва ёрдамчи ишларида банд бўлган колхозчилар қўшимча равишда тортилиши ҳам айтилган. Пахта теримига ажратилган ҳарбир теримчи учун мавсумда 2—3 тонна миқдорида терим нормаси белгиланган. Вазифа — ҳарбир теримчининг кундалик нормасини тўла ва ошириб бажаришига эришишдан иборат.

Колхозларда меҳнат интизомини мустаҳкамлаш блан бир қаторда, колхозчилар ўртасида социалистик мусобақа ва стахановчилик ҳаракатини ҳар тарафлама кучайтириш зарур. Республикамизда кундан-кун авж олиб бораётган бешмингчилар ҳаракатига бошчилик қилиш, уларнинг бой тажрибаларини кенг ёйиш қишлоқдаги ҳарбир агитатор, ҳарбир большевик ходимнинг жонажон ишидир.

Колхоз ва совхозлардаги меҳнатга қобилиятли асосий куч пахта йиғим-теримига!

ЛЕНИН ВА СТАЛИН АСАРЛАРИ УКРАИН ТИЛИДА

КИЕВ, (ТАСС). Украина Сиёсий адабиёт нашриёти 1946 йилда Ленин ва Сталиннинг бирқанча асарларини украин тилида босиб чиқаради.

В. И. Лениннинг «Нима қилмоқ керак?», «Давлат ва революция» деган китоблари ва бошқа бирқанча асарлари нашр этилди. Ўртоқ Сталин асарларидан «Ленин тўғрисида», «Октябрь революцияси ва рус коммунистларининг тактикаси», «ССР Иттифоқи Конституциясининг лойиҳаси тўғрисида доклад» деган китоблар ва бошқа асарлар босилди. «Партиянинг XVIII қурултойида ВКП(б) Марказий Комитетининг иши тўғрисида ҳисобот доклади», «Қизил Армиянинг уч хусусияти тўғрисида», «Ленинизм масалалари» (11-нчи нашри) босмага тайёрланади.

Бу йил марксизм-ленинизм классиклари асарларидан украин тилида жам'и 37 хил асар икки миллион нусхадан кўпроқ нашр қилинади.

ТЕАТРЛАРНИНГ РЕПЕРТУАРИ ЯХШИЛАНАДИ

СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Сан'ат ишлари комитети ВКП(б) Марказий Комитетининг 26 августда чиқарган қарорига мувофиқ драма театрларининг репертуарини яхшилашга ва уларнинг ижодий савиясини юксалтиришга қаратилган бирқанча тадбирлар ишлаб чиқди.

Ҳарбир театрда ВКП(б) Марказий Комитетининг «Драма театрларининг репертуари ва уни яхшилаш чоралари тўғрисида» деб чиқарган қарори муҳокама қилинади. Театрларнинг ишини шундай қилиб қайта қуриш керакки, репертуарлар ва театрларнинг бугун ижодий фаолияти учун ҳозирги замон мавзу'ида ёзилган совет пьесалари асос қилиб олинсин.

Театрларнинг 1946 йилнинг қолган қисми ва 1947 йил учун бўлган репертуар планлари қайтадан кўриб чиқилади ва янгидан тасдиқланади. Совет авторларининг энг яхши пьесалари яқин фурсатда СССР халқларининг тилига таржима қилинади.

Театрларнинг репертуарларини текшириш ва сан'ат органларига амалий ёрдам бериш учун иттифоқчи республикаларга Сан'ат ишлари комитетининг вакиллари юборилади. Драма асарлар ёзишга ва театрларда бевосита ишлашга талантли драматурглар ва ёзувчилар тортилиши керак. (ТАСС).

ИВАН РАХМАНИН УСУЛИ БЛАН

ҒИШТ ЁТҚИЗУВЧИ КУЧЕРЕНКО БИР СМЕНАДА 10.100 ДОНА ҒИШТ ҚУЙДИ

ХАРЬКОВ, (ТАСС). Жанубий темир йўлда юздан ортиқ ғиштчи, сувоқчи ва дурадгор донгдор ғишт ётқизувчи Иван Раҳманин усули блан ишламоқда. Булар иш унумини оширишда катта муваффақиятларга эришмоқдалар.

Темир йўлда раҳманинчилар ҳаракатининг ташаббускори—ғишт ётқизувчи Дмитрий Кучеренко 8 соат ичида 10.100 дона ғишт ётқизиб, янги рекорд қўйди. Кучеренко иш нормасини 1262 процент бажарди. Кучеренко бригадасида 3 киши ишлайди. Уларнинг ҳарбири ма'лум иш жараёнини адо этади.

Раҳманинчиларнинг тажрибаси бинокорлар орасида кенг ёйилмоқда. Ғишт ётқизувчи Переверзев Октябрь 29 йиллиги номли вахтада туриб, бир сменада 1.740 дона ғишт ётқизди, Грубник 7.900 дона, Чернов 8.450 дона ғишт ётқизди.

Қорақалпоғистонда пахта терими ҳали ҳам қизитилгани йўқ

(«Қизил Ўзбекистон»нинг Қорақалпоғистондаги мухбиридан)

Тўрткўл район Янги-Калтаминор овул советидаги Ленин номли колхознинг далаларида пахта терими дастлабки кунлардан бошлаб қизғин давом этмоқда. Саксон яшар Отчопар бобо Уразов бошлиқ звено ҳозирнинг ўзидаёқ тайёрлаш пунктига ҳарбир гектар ердан 18 центнердан отбор пахта топширди. Звено терим охиригача яна камида 40 центнердан пахта топшира олади. Горький номли қўшни колхозда кекса колхозчи ўртоқ Отабоев ҳозирнинг ўзидаёқ ҳарбир гектар ердан 22 центнердан пахта топширди. Ўртоқ Отабоев ўзига бириктириб берилган 2 гектар ернинг ҳар гектаридан юзцентнердан ҳосил бермоқчи.

Қорақалпоғистон АССРда ҳозирнинг ўзидаёқ йиллик планни ортиғи блан бажарган бригада ва звенолар бор. Масалан, Хўжайли районидаги Сталин номли колхознинг ўртоқ Бердиқилич Қиличтоғонов бошлиқ звеноси ҳарбир гектар ердан 15 центнердан пахта топшириб, планни 150 процент бажарди. Хўжайли районида бундай звено ва бригадалар элликдан ошиқ.

Тўрткўл, Хўжайли, Қипчоқ ва бошқа районлардаги илғор колхоз, бригада ва звеноларнинг тажрибаси пахта теримини дастлабки кунлардаёқ тез сур'атлар блан давом эттириб, давлатга пахта топшириш учун белгиланган графикни ортиқ бажариш мумкинлигини кўрсатади. Лекин, республикадаги ба'зи районлар ва айниқса колхозлар пахта теримида илғорлардан намуна олиб, терим сур'атини етарли қизитиб юборган эмаслар. Кўп районларда пахта тайёрлаш графиги бузилаётир.

Республиканинг колхозлари сентябрь ойида йиллик планнинг камида 36 проценти миқдорида пахта топширишлари керак эди. Пахта теримини яхши уюштирган Қипчоқ районининг тажрибаси бу топшириқни бемалол бажариш мумкин эканлигини кўрсатади. Бунинг учун пахта далаларига етарли миқдорда теримчи чиқариб, уларни пахта териш усулларига ўргатиш, терилган пахтани тайёрлаш пунктларига тўхтовсиз ташиб туриш керак, халос. Теримни ана шундай уюштириш натижасида Қипчоқ райони 18 сентябрьгача пахта тайёрлаш планини 22 процент бажарди. Аммо, кўпчилик районларда пахта йиғим-терими кўнгилдагидек уюштирилган эмас. Мавсум бошида кўп колхозлар пахтанинг кўплаб очилишини кутиб турдилар, теримчиларнинг ишини яхши уюштирмадилар. Бу эса, пахта теримида қолоқликка сабаб бўлди.

Масалан, Кўнғирот районида (район партия комитетининг секретари ўртоқ Аббосов) пахта терими ниҳоятда секин бормоқда. Бу районда кунига йиллик планнинг атиги 1 проценти миқдорида пахта тайёрланаётир. Терилган пахтани тайёрлаш пунктларига ўз вақтида ташиш йўлга қўйилмаган. Масалан, Ленин номли колхозда (раиси Эшмуродов) 15 сентябрьгача 62 тонна пахта терилган бўлса, давлатга фақат 33 тонна топширилган.

Бегайли районидаги колхозларда ҳам пахта териш ва давлатга топшириш кўнгилдагидек эмас. Масалан, бу районданги Чапаев номли колхознинг омборларида қарийб 9 тонна пахта давлатга топширилмаётипти. Бу колхоз ҳозиргача атиги 3 тонна пахта топширган. Пахта ташиш учун фақат 2 арава тайёрланган. Унинг ҳам биттаси бузилиб қолган. Колхоз раиси пахта ташиш учун машина қидириб, колхоздаги бор бўлган от-уловдан фойдаланишга э'тибор бермай келмоқда.

Шу райондаги Охунбобоев номли колхозда ҳам пахта териш ва тайёрлаш яхши уюштирилмаган. Пахта хирмонида тарози йўқ, колхозчилар терган пахталарини тарози қидириб бошқа хирмонга олиб боришга мажбур бўлмоқдалар. Теримчиларнинг кўпчилиги этак блан та'минланмаган. Ҳарким нима тўғри келса, шунга пахта теради. Бундай шароитда пахтани нав'ларга ажратиб териш тўғрисида сўз ҳам бўлиши мумкин эмас.

Пахта теримининг муваффақияти кўп жиҳатдан тайёрлаш пунктларининг ишини яхши ва пухта уюштиришга, тайёрлаш пункти ходимларининг Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ва ЎзК(б)П Марказий Комитетининг пахта териш ва тайёрлаш ҳақидаги қарорини оғишмай бажаришларига боғлиқ. Лекин, Қорақалпоғистон АССРнинг пахта тайёрлаш тресги бу соҳада ўз иши блан мақтана олмайди. Кўп ҳолларда, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ва ЎзК(б)П Марказий Комитетининг қарори бузилмоқда. Масалан, Куйбишев районидаги ҳамма тайёрлаш пунктларида пахта накладной хатсиз қабул қилинмоқда. Бу эса, ҳар қандай ўғирлик ва сун'ий исте'моллар учун кенг йўл очади.

С. БАССИН.

ПАХТА ЧУКИБ ҚОЛАЁТИР

(«Қизил Ўзбекистон»нинг Бухоро область мухбиридан)

Бухоро областининг азамат колхозчилари ҳалол ва фидокорона ишлаб етиштирган мўл пахта ҳосилини ўз вақтида йиғиб-териб олиш учун астойдил курашмоқдалар. Аммо, теримдаги ташаббус пахтани пунктларга ўз вақтида топшириш блан мустаҳкамланмаётир. Кўп колхоз раислари, завод ва пункт ходимлари ҳамда район раҳбарларининг терилган пахтани пешма-пеш топширишни большевикча уюштира билмаганликлари сабабли колхозларда пахта кўплаб чўкиб қолаётир, ҳозирги кунда областьда терилиб, пунктларга топширилмай турган пахта 6 процентдан ошади.

Каган районининг колхозларида замланиб қолаётган пахта айниқса кўп. Йиғим-теримнинг бориши ҳақидаги ма'лумотларда кўрсатилишича ҳар куни терилган пахтадан бир проценти топширилмай қолаётир. Шундай қилиб 15 сентябрьгача йиллик планнинг 11 проценти миқдорида пахта чўкиб қолган. Район партия комитетининг секретари ўртоқ Рустамов колхозларда пахтанинг бунчалик кўп туриб қолишига от-араваларнинг етишмаётганини сабаб қилиб кўрсатмоқда. Ҳолбуки районда от-аравалар етарли бўлиб, улардан тўла фойдаланилмаётир. Колхозлардаги 130 аравадан 93 таси блангина пахта ташилмоқда. Қолган 37 арава ва бричка ҳатто ремонтга ҳам қўйилган эмас. Эшаклар пахта ташишга сафарбар қилинмаган.

Районнинг кўп колхозларида отлар пахта ташишда эмас, бўлак ишларда ишлатилмаётир. Масалан, Кўлишағалон қишлоқ советидаги Охунбобоев номли колхоз раиси ўртоқ Саидов 2 отни навбат блан миниш учун асраб қўйибди. Бригада бошлиқлари ҳам биттадан отни миниб юрибди. Пахта эса фақат 2 ҳўкиз арава блан ташилмоқда. Колхозда кунда 3.700—3.800 килограмм пахта терилса, шундан 2.200—2.500 килограмми пунктга топширилмоқда. Ҳозир колхозда 12 тоннадан ортиқроқ терилган пахта бор. От-араваларнинг тўла ишга солинмаганлиги орқасида замланиб қолаётган пахта Ленин ва Ворошилов номли, «Коммунизм» колхозларида ундан ҳам кўп. Аммо бу ҳол районда ҳечкимни қайғиртирмаётир.

Колхозларда пахта пунктларга ўз вақтида жўнатилмаётгани устига, уни озода сақлаш учун ҳам курашилмаётир. Кўп колхозларнинг хирмонларида пахта тўкилиб-сочилиб ётибди. Сиязпоён қишлоқ советидаги Сталин номли колхозда (раиси ўртоқ Саидов) оёқ ости бўлиб ётган пахтанинг ҳисоби йўқ. Шамол хирмонларга тўкилган пахтани 12—15 метргача учириб ташлаган. Тўда-тўда бўлиб ётган бу пахтани йиғиштириб олиш ўрнига, пайхон қилиб кетилаётир. Бундай аҳволни бошқа колхозларда ҳам учратиш мумкин.

Кармана районининг колхозларидаги 135 тарозидан энди 70 таси ремонтдан чиққан. Қизил Октябрь қишлоқ советидаги Охунбобоев номли, Арабсарой қишлоқ советидаги Сталин номли ва бошқа ўнга яқин колхоз тарозиларни ремонт қилмаган. Шунинг учун ҳам районда пахта кўплаб жўнатилмай қолаётир. Синиқ тарозиларни ремонт қилдириб ишга солиш ва шу орқали чўкиб ётган 600 тонна пахтани тезроқ тортиб жўнатишни районда ҳечким ўйламайди.

Бухоро пахта тозалаш заводи Бухоро ва Ромитон районларининг колхозларига 6 минг қанор тарқатди. Бундан ташқари пахта ташиш учун колхозларнинг ўзларида ҳам етарли қоп-қанор бор. Шунга қарамай бу районларда «қоп-қанор етишмаётир» деб терилган пахтани қабул пунктларига ўз вақтида жўнатишмаётир. Ҳолбуки колхозларнинг ўз қопларигина эмас, ҳатто завод берган қанорлар ҳам пахта ташишда тўла фойдаланилмаётир.

Терилган пахтани ўз вақтида топширилса областьда ҳар куни 2,5—3 процент пахта тайёрлаш мумкин эди. Ҳозир эса, тайёрланаётган пахта бир ярим процентга ҳам етмайди. Область партия комитетининг бюроси бу аҳволларга хотима бериш, чўкиб қолаётган пахтани пунктларга тезда жўнатиш учун бутун чораларни кўриш ҳақида район партия ва совет ташкилотларига топшириқ берди. Лекин ЎзК(б)П область комитети бюроси бу топшириқнинг қандай бажарилаётгани блан қизиқмаётир.

М. БОБОШ.

Ўзбекистон колхозчилари партия ва ҳукуматимизнинг колхоз жамоат хўжалиги ҳақидаги ғамхўрлигидан бениҳоя миннатдорлар

Ўртоқ Сталинга минг раҳмат

Ўзбекистон пахтакорлари СССР Министрлар Совети ва ВКП(б) Марказий Комитетининг «Колхозларда қишлоқ хўжалик артелининг Уставини бузишга барҳам бериш чоралари тўғрисида» деб чиқарган қарорини мамнуният блан кутиб олдилар.

Избоскан қишлоқ советидаги Дзержинский номли колхоз а'золарининг йиғилишида 70 яшар звено бошлиғи ўртоқ Раҳмонберди Тошматов бундай деди:

— Колхозлар тўғрисида оталарча ғамхўрлик қилаётгани учун ўртоқ Сталинга минг раҳмат. Энди колхозларда ҳозиргача давом этиб келганидек бузилишларга хотима берилади. Район сув хўжалиги бўлимининг ходимлари яқинда колхозимизнинг ерига рухсатсиз 9 гектар шоли экдилар. Бундай нотўғри ҳаракатга даррҳол зарба бериш керак.

Комсомол а'зоси ўртоқ Холисхон Йўлдошева бундай деди:

— Менинг звеном пахтадан мўл ҳосил етиштирди. Пахтани териб олиш учун киши етишмайди. Энди колхоз правленияси ма'мурий хизматчилар штатини қайтадан кўриб чиқиши керак. Булар орасида пахта тера оладиган кишилар кўп топилади. Мен партия ва совет ҳукуматининг қароридан ғоят мамнунман. Бу қарор ўртоқ Сталиннинг халққа оталарча ғамхўрлик қилаётганини кўрсатади.

Янги замон қишлоқ советидаги Фрунзе номли колхознинг а'золари СССР Министрлар Совети ва ВКП(б) Марказий Комитетининг қарорини якдиллик блан ма'қуллаб, ўз хурсандчиликларини изҳор қилмоқдалар. Улар колхозда қишлоқ хўжалик артелининг Уставини бузиш ҳоллари борлигини кўрсатдилар. Колхознинг илгариги раиси Матқаримов қонунга хилоф суратда ўз томорқасини ва колхоз а'зоси бўлмаган қавми-қариндошларининг томорқа ерларини кўпайтирган. 7 гектар жамоат ери талон-тарож қилинган.

— Энди бундай бузилишларга хотима берилади,—дедилар йиғилишда сўзга чиққан колхоз а'золари.—Қишлоқ хўжалиги артелининг сталинча Устави колхоз ҳаётининг бузилмас қонунидир.

Партия ва ҳукуматимизнинг бу қарори Избоскан районининг бошқа колхозларида ҳам зўр активлик блан ўқиб, ўрганиб чиқилмоқда.

Колхоз хўжалигини мустаҳкамлаймиз

Тошкент область, Қорасув районидаги XVIII партсъезд номли колхознинг а'золари СССР Министрлар Совети ва ВКП(б) Марказий Комитетининг «Колхозларда қишлоқ хўжалик артелининг Уставини бузишга барҳам бериш чоралари тўғрисида» деб чиқарган қарорини зўр хурсандчилик блан кутиб олдилар. Агитаторлар бу тарихий қарор босилиб чиққан газеталарни дала шийпонларига олиб келдилар, тушки овқат вақтида 4-нчи ва 5-нчи бригадаларнинг а'золари бир ерга тўпландилар. Агитатор қарорни ўқиб тамомлагандан кейин, бригада бошлиғи ўртоқ Йўлдош Алиев сўз олди.

— Партия ва ҳукуматнинг қарори,— деди ўртоқ Алиев,—колхозларга қилинаётган сталинча ғамхўрликнинг яққол ифодасидир. Колхозимизда ҳам қишлоқ хўжалик артели Уставини қўпол суратда бузиш ҳоллари бор. Яқинда томорқалар текшириб кўрилганда, колхозда 3 гектар жамоат ери қонунсиз равишда колхозчиларга томорқа қилиб берилганлиги аниқланди. Колхоз еридан бошқа кишиларга жой берилган. Энди бундай аҳволга барҳам бериш керак. Қишлоқ хўжалик артелининг Уставини бузиш каби ҳолларни тугатиш колхоз хўжалигини янада мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Колхоз тафтиш комиссиясининг раиси ўртоқ Ойбўтаев ўз сўзида бундай деди:

— Тафтиш комиссиямиз сўнгги йилларда уставнинг қўпол суратда бузилаётганлигини бирнеча марта очиб ташлади. Лекин колхоз правленияси бу камчиликларни ҳали тугатгани йўқ. Колхоз а'золарининг йиғилишлари камдан-кам чақирилади. Колхоз правленияси меҳнат кунлари ҳисобига бирнеча йилдан буён ҳатто сартарош сақлаб келмоқда. Биз колхоз правленияси учун бино ва клуб қурдик. Аммо бу бинодан район ташкилотлари фойдаланиб келмоқда. СССР Министрлар Совети ва ВКП(б) Марказий Комитетининг қарори колхоз уставини бузиш ҳолларига хотима беради, муқаддас колхоз мулкини ҳурмат қилишга мажбур этади. (ТАСС).

Матбуот сигналларини текшириш

СССР Бош прокурори ўртоқ К. Горшенин прокурорларнинг матбуот сигналларига э'тибор беришлари тўғрисида буйруқ чиқарди.

Бу буйруқда айтилишича прокурорлар социалистик қонуннинг бузилаётганлиги тўғрисида матбуотда босилган материалларга алоҳида аҳамият беришлари керак. Ҳамма прокурорларга матбуотда босилган материаллардаги фактлар юзасидан тезлик блан текшириш ва тергов бошлаб юбориш таклиф қилинади. Маҳаллий матбуотда босилган хабар ва мақолаларни текшириш иши республика, область ва район прокурорларининг шахсан олиб борган кузатиш ва назорати остида ўтказилиши керак.

Марказий газеталарнинг сигналлари асосида олиб борилган текшириш ёки тергов натижалари СССР Бош прокурорига ма'лум қилиниши зарур.

РЕМОНТ - МЕХАНИКА ЗАВОДИ

Ўзбекистон ССР Маҳаллий саноат министрлиги Тошкентда янги ремонт-механика заводи қура бошлади. Ҳозир завод учун керакли машина ва асбоб-ускуналар келтирилди.

Шу кунларда қурилишда ер қазиш ҳамда текислаш ишлари жадал бормоқда.

Р. АМИНОВ.

ПАРТИЯ ТУРМУШИ

Коммунистлар ўртоқ Сталин асарларининг биринчи томини ўрганмоқдалар

Тошкент шаҳар Сталин районидаги коммунистлар ўртоқ Сталин асарларининг биринчи томини зўр иштиёқ блан ўқиб ўрганишга киришдилар.

Район партия кабинети коммунистларнинг ўртоқ Сталин асарларини ўрганишларига ёрдам бермоқда ва раҳбарлик қилмоқда. Партия кабинетида кўргазма ташкил қилинган. Кўргазмада ўртоқ Сталин асарлари ва уларни ўрганишга ёрдам юзасидан газета ва журналларда босилган мақолалар бор.

Ўртоқ Сталин асарларини якка-якка мустақил ўрганаётган коммунистлар партия кабинетига келиб, консультация оладилар. «Коммунар» заводининг бош инженери ўртоқ Неймарк ўртоқ Сталин асарларининг биринчи томини ўрганмоқда. У, тушинишда қийналиб қолса, партия кабинетига келиб консультация олади. Социал та'минот министрининг ўринбосари ўртоқ Зайцев ҳам худди шу тартибда ўрганмоқда. У ҳозир «Анархизмми ёки социализм?» асарини ўқиб ўрганмоқда.

Ўртоқ Сталин асарларининг биринчи томини ўрганиш учун райондаги муассаса ва ташкилотларда сиёсий тўгараклар ташкил қилинган. Район маориф бўлими ҳузуридаги сиёсий тўгаракка 34-нчи мактаб тарих ўқитувчиси ўртоқ С. Коган раҳбарлик қилади. Тўгаракнинг биринчи машғулотида ўртоқ Коган, «Россия социал-демократик партияси ва унинг яқин кунлардаги вазифалари» асари юзасидан доклад қилди. Ҳозир тўгарак қатнашчилари: «Илмий коммунизмнинг утопик коммунизмдан фарқи», «Россияда ишчилар ҳаракатининг ривожланиш йўли», ўртоқ В. И. Лениннинг «Нима қилмоқ керак?» деган асари юзасидан савол-жавобга тайёрланмоқдалар.

Биринчи томнинг иккинчи мавзуи — «Социал-демократия миллий масалани қандай тушинади» деган мавзу' тўғрисида коммунистлардан ўртоқ Ортиқов докладга тайёрланмоқда.

Лекин Сталин районидаги бир қанча партия ташкилотларида маркcча-ленинча ўқиш яхши йўлга қўйилган эмас. Гўшт комбинати коммунистлари ўртоқ Сталин асарларини ўрганишга ҳали ҳам киришганлари йўқ. Комбинатда ташкил қилинган 8 та сиёсий тўгаракдан фақат биттасидагина янги бешйиллик план тўғрисидаги Қонун ўрганилди.

Район партия кабинетида ўртоқ Сталин асарларининг биринчи томини ўрганучиларнинг икки йиғилиши бўлиб ўтди. Бу йиғилишда коммунистларнинг биринчи томни қандай ўрганаётганликлари текширилди.

А. ДУНЕНКО.

Сталин район партия кабинетининг мудири.

Пропаганда ходимларининг область семинари

ЎзК(б)П Хоразм область комитетида шаҳар ва район партия комитетларининг агитация-пропаганда бўлим мудирлари пропагандистлар, партия кабинетларининг мудирлари, район газеталарининг муҳаррирлари, сиёсий-оқартув муассасаларининг раҳбарлари учун икки кунлик семинар ўтказилди. Семинарда ўртоқ Сталиннинг асарларини ўрганиш тўғрисида раҳбарлик докладлар тингланди.

ЎзК(б)П область комитетининг пропаганда ва агитация бўйича секретари ўртоқ Расулов «Ўртоқ Сталин асарлари биринчи томининг аҳамияти ва уни жойларда ўқиб ўрганишни уюштириш» ҳақида доклад қилди. Докладчи ўртоқ Сталин асарларининг нашр этилиши муносабати блан пропагандист ҳамда лекторлар олдида турган ғоят катта вазифалар ҳақида тўхталиб ўтди. Пропагандист ходимлар жойларда консультациялар ўтказиш йўли блан ўртоқ Сталин асарларини ўрганучиларга ёрдам беришлари лозим.

Ўртоқ Расулов раҳбар кадрлар ўртасида марксизм-ленинизм асосларини мустақил ўқишни тўхтатиб қўйиб, ўзларининг назарий жиҳатдан қуролланишларига э'тиборсиз қараб келаётган кишиларни қаттиқ танқид қилди. Масалан, Янгиариқ, Шовот район партия комитетларининг ходимлари Фозилов, Гиренко, Ёқубов ўртоқлар ўртоқ Сталин асарларини ўқишга шу вақтгача киришган эмаслар.

Семинарда ЎзК(б)П область комитети лекторлар группасининг раҳбари ўртоқ М. Алиакбаров «Россия социал-демократик партиясининг галдаги вазифалари», «Пролетар синфи ва пролетар партияси» деган мавзу'ларда лекция ўқиди. Лектор ўртоқ Сталиннинг Россияда ягона ва янги тип партия барпо этиш йўлида Ленин ғояларини тарғиб этишда кўрсатган буюк хизматлари ҳақида атрофлича тўхталиб ўтди.

Семинар охирида ЎзК(б)П обкомининг секретари ўртоқ Ф. Носиров 1946 йилги мўл пахта ҳосилини териш ва тайёрлаш даврида пропаганда-агитация соҳасидаги вазифалар ҳақида доклад қилди.

Ш. ХУДОЙБЕРДИЕВ.

Оммавий-сиёсий ишлар кучайтирилиши керак

Чироқчи районидаги «Кўкдала» ғаллачилик совхозида агитация ишини олиб боришга қобилиятли ўнларча коммунист, комсомоллар бор. Совхоз партия ташкилоти ана шу кучдан фойдаланмайди. Совхоздаги 9 партия а'зосидан 8 таси ма'мурий хўжалик ишларида ишлайдилар. Ана шу ўртоқлардан биронтаси ҳам агитаторлик ишига тортилган эмас.

Совхоз ишчилари ўртасида сиёсий мавзу'ларда лекциялар ўқилмайди. Янги бешйиллик план тўғрисидаги Қонун шу вақтгача ишчиларга яхши тушинтирилмаган. Совхозда тўрт жойда дала шийпони бор. Бу шийпонлар агитация ишларининг маркази бўлиши керак эди. Аммо, совхоз дирекцияси ва партия ташкилоти шийпонларни жиҳозлаш учун тегишли чоралар кўрмади.

Совхозда партия активининг ўқиши ҳам ёмон аҳволда. Бундан тўрт ой илгари ташкил этилган партия мактаби сўнгги вақтда ёпилиб қолди. Совхознинг марказида клуб ва қироатхона бор. Бу ерда оммавий-сиёсий ишларни олиб бориш учун жуда катта шароит вужудга келтирилган. Броқ, совхоз партия ташкилоти бу имкониятдан фойдаланмайди. Қироатхона бирнеча ойдан бери ёпиқ турипти.

Чироқчи район партия комитети (секретари ўртоқ Бердиёров) «Кўкдала» совхоз партия ташкилотининг ишида юз берган жиддий камчиликларни битириш ва совхоз ишчилари ўртасида оммавий-сиёсий ишларни кучайтириш тўғрисида ғамхўрлик қилмаётир.

Л. ҲАМРОЕВ.

Наманган областида тракторларнинг ёзги ремонти хавф остида

(«Қизил Ўзбекистон»нинг Наманган область мухбиридан)

Наманагандаги мотор-ремонт заводи планга мувофиқ ёзда 150 та трактор моторини ремонт қилиб бериши керак. МТСлардан 113 мотор ремонт қилиш учун заводга келтирилганига олди 3 ойдан ошди. Лекин, завод фақат 25 та трактор моторини ремонтдан чиқарди. Бу эса планнинг ақалли ярмини ҳам ташкил этмайди.

Моторларни ремонт қилишнинг судралишига сабаб—даставвал завод раҳбарларининг иш устидан раҳбарлик ва контрольлик қилмасликларидир. Завод директори ўртоқ Шуригин заводга фақат бекорчи кишилар каби келиб кетади. У ишдаги камчиликларни тузатиш блан мутлақо қизиқмайди.

Бу аҳвол заводдаги ишчилар ўртасида меҳнат интизомининг кундан-кун бўшашишига, иш сур'атининг пасайишига олиб бораётир. Слесарь Ўринбоев, Бўрибоев ва Ҳолматовлар 14 августдан бери ишга келмайдилар. Токарь Абдураҳмонов, Пишченколар бир ойдан бери ишга чиқмайди, аммо буни ҳечким суриштирмайди.

Ишчилар орасида сиёсий, оммавий ишлар йўқ. Социалистик мусобақага биророта ишчи ёки мутахассис тортилмаган. Ишчиларнинг маиший аҳволлари яхши эмас.

Мотор-ремонт заводида ойига 50 трактор мотори ремонт қилиниши ҳақида область техника экинлари бўлими томонидан план берилган. Лекин, Шуригин ва партия ташкилоти секретари ҳамда бош инженер Тарук ўртоқлар планни бузиб, ўз олдиларига план тузиб олдилар. Буларнинг планига мувофиқ завод ҳар ойда 30 тадан моторни ремонтдан чиқариши лозим. Қизиғи шундаки, Шуригин ва Таруклар ўзлари тузган «планни» ҳам бажармаётирлар. Август ойида фақат 20 та мотор ремонтдан чиқарилган, халос.

Бош инженер Тарук бизда куч етишмайди, ойига 20 та мотордан ортиқ ремонт қилолмаймиз дейди. Агар иш Тарукнинг бу фикри блан борса, қолган трактор моторларини декабрь ойининг охирига ҳам ремонт қилиб тамомланмайди ва универсалларнинг моторлари келаси йилнинг мавсумида ремонт қилинади.

Ҳаммадан қизиғи шуки, область техника экинлари бўлимининг бошлиғи Муҳиддинов, бош инженер Скориков ўртоқлар бу ҳақда конкрет чора кўрганларича йўқ. Булар мотор-ремонт заводига ва МТСларга меҳмонлардек келиб-кетиб юрибдилар. Заводдаги ва МТСлардаги камчиликларни ҳар келганларида чўнтак дафтарларига ёзиб ҳам оладилар. Аммо, кейин ҳечқандай ўзгариш кўринмайди.

МТСларнинг ишига тегишли ёрдам бермаслик натижасида областьда тракторларнинг ёзги ремонти хавф остида қолаётир. Областьда ёзги ремонт қилиниши лозим бўлган 642 СХТЗ тракторидан энди 29 таси, 66 та «НАТИ» тракторидан 12 таси ремонтдан чиқарилди, 237 универсалнинг бирортаси ҳам ремонтга қўйилмаган.

Чуст МТСи (директори ўртоқ Қобилов) тракторларнинг қишки ремонтини сифатсиз ва кечикиб бажаргани учун ёз бўйи ҳамма ишда орқада қолиб келди. Броқ, МТС коллективи ўз хатоларидан ҳалигача хулоса чиқармай, трактор ҳамда универсалларнинг ёзги ремонтини судрамоқда. Бу МТСда ремонт қилиниши керак бўлган 57 та СХТЗ тракторидан биттаси ҳам ремонт қилингани йўқ. 22 трактор ишдан бўшаганига бир неча ой бўлса ҳам, даладан келтирилмаган.

Наманган областида тракторларнинг ёзги ремонти шу кайфиятда борса, кузги шудгор хавф остида қолиши турган гап. Область партия комитети ва область ижроия комитети ремонтнинг орқага судралишига сабаб бўлаётган камчиликларни битиришга бошчилик қилишлари ва айрим шахсларга нисбатан тегишли чора кўришлари керак.

М. АҲМЕДОВ.

ҒАЛЛА ДОРИЛАБ ЭКИЛСИН

Ғалла қоракуяси энг хавфли офатлардан бири. Ғаллакорликда энг кўп экиладиган буғдой-арпалар кўпинча қоракуядан зарарланиб, ҳосилнинг анча қисми нобуд бўлади. 1946 йилда ўтказилган текшириш натижасида қоракуяга қарши тегишинча кураш олиб борилмаслиги орқасида Самарқанд областида 25 минг гектар, Қашқадар'ё областида 16 минг 725 гектар ердаги буғдой бракка чиқарилди, я'ни бу ердаги буғдойдан уруғ олинмайдиган бўлди.

Бу областьларнинг айрим районларида қоракуя шу қадар авж олиб кетдики, натижада экилган ғалланинг ярмидан кўпи бутунлай йўқ бўлди. Яккабоғ районидаги ғалланинг 40 проценти, Китоб районидаги ғалланинг 70 проценти, Деҳқонобод районидаги ғалланинг 60 проценти нобуд бўлди.

Яккабоғ районидаги «Қизил юлдуз» колхозининг 19 гектар буғдойидан 32 проценти, «Ҳақиқат» колхозининг 35 гектар ғалласидан 48 проценти қоракуя тушиб йўқ бўлди.

Қоракуянинг қанчалик хавфли эканини ва бунинг олдини олиш қанчалик муҳим эканлиги ўз-ўзидан ма'лум.

Худди кукун қоракуяга ўхшаш қаттиқ қоракуя ҳам Ўзбекистонда жуда кўп тарқалган. Чунки буни йўқ қилишга қарши сўнгги йилларда жиддий кураш олиб борилмади. Масалан, Яккабоғ районида экилган буғдойларнинг 805 гектари шу қаттиқ қоракуя борлиги натижасида бракка чиқарилди. Шу районадаги Охунбобоев номли колхознинг 12 гектарлик участкасидаги буғдойнинг 15 проценти, Сталин номли колхознинг 35 гектарлик участкасидаги буғдойнинг 26 проценти қаттиқ қоракуядан нобуд бўлган.

Мана бундай ҳолларнинг юз беришига сабаб шуки, район ер бўлимлари, айниқса колхоз, совхоз раҳбарлари қоракуяни йўқ қилиш чораларини амалга оширишга э'тибор қилмайдилар.

Қоракуяни йўқотиш қийин эмас. Бунинг учун экиладиган уруғни формалин ва АБ., ПД. тамғали дорилар блан дорилаш керак. Бундай дорилар ҳарбир районга, айниқса ғаллакор районларга ўз вақтида юборилади, шунингдек уруғни қандай дорилаш тўғрисида йўл-йўриқлар берилади.

Броқ, дориламай уруғ сепган колхоз, совхозларнинг ғалласи кўплаб қоракуяга учрайди.

Республикамиздаги ғалла экадиган ҳарбир колхоз, совхоз, ўз ғаллакорлигидан мўл ва яхши сифатли ҳосил оламан деса, албатта, қоракуяга қарши уруғни дорилаб экиш ишига алоҳида аҳамият бериши керак.

Н. ГЛУШЕНКОВ.

ЎзССР Ер ишлари министрлигининг коллегия а'зоси.

Сут-ёғ тайёрлаш плани сўзсиз бажарилсин!

Партия ва ҳукуматимиз сут-ёғ тайёрлаш масаласига ғоят катта аҳамият бермоқдалар. Чунки шаҳар аҳолиси ва совет марказларини озиқ-овқат маҳсулотлари блан янада яхшироқ та'минлаш — сут-ёғ тайёрлаш планининг муваффақиятли бажарилишига боғлиқдир. Шу сабабли бу йил сут-ёғ тайёрлаш урушдан аввалгига қараганда анча орттирилди.

Бу йил колхозлар ва колхозлар блан бир қаторда, ёрдамчи хўжаликлар, сигири бўлган барча ишчилар ва хизматчилар ҳам давлатга сут-ёғ топширадиган бўлдилар. Иттифоқ ҳукумати сут-ёғ топширучиларни рағбатлантириш мақсадида бирқанча чоралар белгилади, тайёрлаш пунктларини кўпайтирди ва уларнинг ишларини яхшилади, тайёрланадиган маҳсулотларнинг нархини оширди.

Сут-ёғ тайёрлашни яхшилаш юзасидан ана шундай муҳим чоралар кўрилганига қарамай, республикамиз бу соҳада жуда кейинда қолаётир. 10 сентябрьгача Ўзбекистонда йиллик сут-ёғ тайёрлаш плани фақат 57,9 процент бажарилди. Ёрдамчи хўжаликлар айниқса бу ишда судралаётирлар. Бу сектор давлат планини зўрға 36,7 процент адо этди. Андижон, Қашқадар'ё, Сурхондар'ё ва Тошкент областьларида сут тайёрлаш йўл қўйиб бўлмайдиган даражада бўш бораётир. Оржоникидзе, Мирзачўл, Молотов, Ленин, Жалақудуқ, Пойариқ, Пастдарғом каби кўпгина районларда сут-ёғ тайёрлаш иши тамомила ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Сут-ёғ тайёрлаш шу қадар ёмон бораётганлигига сабаб нима? Бунга асосий сабаб шуки, кўпгина область ва районларнинг партия, совет ташкилотлари сут-ёғ тайёрлаш тўғрисида қулоч-қулоч қарорлар қабул қилиш блангина кифояланмоқдалар. Улар бу ишга бевосита раҳбарлик қилмаётирлар, давлат мажбуриятларининг қандай бажарилаётгани блан қизиқмаётирлар. Айниқса шу нарса ачинарлики, бу муҳим ишни тайёрлаш идораларининг иккинчи даражадаги ходимларига тамомила ишониб ташлаб қўймоқдалар.

Район ва қишлоқ активларининг ўзлари ҳам давлат мажбуриятларини бажаришда ибрат бўлмаётирлар. Бунинг учун жуда кўп мисоллар келтириш мумкин. Масалан, Тайёрлаш министрлигининг Мирзачўл районидаги вакили Астухович, нефть базасининг директори Қориев, Бекобод район молия бўлимининг мудири Мазатов ўртоқлар сут-ёғ тайёрлаш юзасидан белгиланган чора ва тадбирларнинг ижроси устидан назорат қилмаётирлар.

Ўзбекистонда ҳатто шундай районлар борки, улардаги партия ва совет ташкилотлари сут-ёғ тайёрлаш ишларида ҳисоб-китобнинг чигаллашиб кетиши, колхозларда сут-ёғнинг ўз вақтида давлатга топширилмасдан талон-тарож қилиниши ва давлат интизомининг бузилиши каби кўнгилсиз ҳолларни кўра-била туриб, ҳеч қандай чора кўрмай келадилар. Бўстонлиқ ва Ўртачирчиқ районларида юз бераётган аҳвол бунга мисол бўла олади. Бу районларда колхоз фермаларидаги товмиш сигирлар қишлоқдаги ходимларга ва активларга шахсан фойдаланиш учун бериб юборилган. Тошкент область, Ҳовос районидаги Джержинский номли колхоз 8 ой давомида 9225 литр сутни топширмай, талон-тарож қилиб юборган. Шу райондаги Киров номли колхоз 8 ой давомида 8263 литр топширилиши лозим бўлгани ҳолда, 1500 литргина сут топшириб, қолганини бозорга чиқариб сотган. Қорасув районидаги XVIII Парте'зд номли колхознинг раиси Олимбеков — давлат мажбуриятини бажармай келаётган колхоз а'золаридан сут сотиб олиб, уни Тошкент бозорларида фойдасига сотдирган. Қашқадар'ё областидаги жуда кўп колхозлар бўлса, 1946 йилнинг сут-ёғ топшириш мажбуриятини бажаришга ҳанузгача киришган эмаслар.

Давлат мажбуриятини бажармаётган шахсларга нисбатан қонунга мувофиқ белгиланган чоралар кўрилмаётир. Тайёрлаш министрлигининг Андижон, Сурхондар'ё, Тошкент ва бошқа областьларидаги вакиллари давлат интизомини бузучиларни жавобгарликка тортиш ўрнига, уларни «хўжа кўрсин» учун огоҳлантириш ва турли алоқа қоғозлари ёзиш блан бандлар. Шуниси ачинарлики, ба'зи суд-тергов идоралари ҳам давлат интизомини бузучи шахслар ҳақидаги жиноий ишларни ўз вақтида кўрмаётирлар. Бу ҳоллар эса, шаҳар меҳнаткашлари ва саноат марказлари учун сут-ёғ тайёрлаш каби муҳим давлат аҳамиятига молик тадбирнинг ана шундай ёмон бажарилишига сабаб бўлмоқда. Бундай ҳолларга ортиқ йўл қўйиш мумкин эмас.

Сут-ёғ тайёрлашдаги камчиликларни тездан тугатиш ва бу муҳим ишга яқиндан раҳбарлик қилиш—область ва район партия, совет ташкилотларининг, айниқса сут-ёғ ва тайёрлаш министрликлари ходимларининг асло кечиктириб бўлмайдиган вазифасидир. 1946 йилнинг давлатга сут-ёғ топшириш мажбуриятини бажармаган биронта ҳам колхоз, совхоз ва ёрдамчи хўжалик, ҳамда сигири бўлган биронта ҳам ишчи ва хизматчи қолмаслиги лозим.

Тошкент область медицина ходимларининг кенгаши

Яқинда Тошкент область медицина ходимларининг кенгаши бўлиб ўтди.

Кенгашда «Соғлиқни сақлаш органларининг охирги йиллардаги ишлари ва галдаги вазифалар» ҳақида Тошкент область соғлиқни сақлаш бўлимининг мудири ўртоқ К. Юсупов доклад қилди.

Область медицина ходимлари меҳнаткашларга намунали медицина хизмати кўрсатишда анчагина муваффақиятга эришдилар. Оҳангарондаги Чкалов қишлоқ советидаги даволаш участкасининг фельдшери Перебаскина уч колхозга намунали хизмат қилмоқда. Пискент туғруқхонасида хизмат кўрсатган акушерка А. Ф. Аксентова ҳам 35 йилдан бери тинмай ишлаб келади. Мирзачўл район Красноармейск участкасининг врачи ўртоқ Ҳалилова ҳам аҳолининг ҳурматига сазовор бўлди. Бу врач қишлоқнинг шароити блан яқиндан танишиб, турли касалликларга қарши курашни қизитиб юборди. Участкада амбулатория, 15 кишилик касалхона, хотин-қизлар консультацияхонаси бор. Яна, биринчи разрядли тропик касалликлари пункти, фельдшер ва санитария пунктлари, колхозларнинг узоқ бригадаларида эса, 15 та ясла намунали ишлаб турипти. Колхоз ҳаммомлари ва дизенфекция хоналари яхши йўлга қўйилган. Натижада бу қишлоқда касалликлар жуда камайди.

Аммо булар блан бирга, ҳали соғлиқни сақлаш ишларида талайгина нуқсонлар бор. Ба'зи район соғлиқни сақлаш бўлимлари ва районнинг бошқа ташкилотлари меҳнаткашларнинг соғлиғини сақлашга аҳамиятсизлик блан қарашлари ҳақида кўпгина далиллар кўрсатиш мумкин. Ҳали ба'зи район марказлари санитария жиҳатидан талабга сра жавоб беролмайди. Чиноз ва Ҳовос районлари марказларида давлат санитария инспекцияси тозалик ҳақидаги қарорларни мутлақо бажармаётир.

Область ташкилотларининг ба'зилари соғлиқни сақлаш ишларига бепарво қарадилар. Масалан, область ер бўлими 1945 йилда шолини плансиз экди. Область сув хўжалик бўлими эса зовур ва каналларни тозалаш планини бажармади. Оқибатда иситма касали ба'зи районларда кучайиб кетди. Областьда СССР ҳукуматининг 1944 йил 8 июль Фармонини бажариш қониқарли эмас. Яқинда Москвада бўлиб ўтган кенгашда ҳам СССР Соғлиқни сақлаш министри ўртоқ Митерев Ўзбекистон соғлиқни сақлаш органларини қаттиқ танқид қилган эди. Болалар ясларида ўйинчоқ, турли кўргазмали қуроллар жуда кам. Қорасувда иккита туғруқхона, Оққўрғон ва Бекобод районларидаги туғруқхоналар шу вақтгача тикланмаган. Район ташкилотларининг раҳбарлари бу ишни пайсалга солмоқдалар.

Қишга тайёрлик, ўтин-кўмир ғамлаш жуда суст бормоқда. Чиноз райони бу соҳада энг орқада қолди. Районда на ойна, на санитария пункти ва на ўтин тайёрланган.

Докладчи сўзининг охирида галдаги вазифалар ҳақида гапириб, қуйидагиларни айтди: тўртинчи Сталинча бешйилликда қишлоқ даволаш участкаларининг ишини тубдан яхшилаш, урушда ғолиб чиққан совет халқининг талабларини қондириш учун ҳормай-толмай меҳнат қилиш керак. Янги бешйилликда шаҳар ва қишлоқларда ҳомиладор хотинларни 100 процент туғруқхоналарга жалб этиш зарур. Барча ҳаммомларни йўлга қўйиб, уларнинг тўғри ишлашига эришиш, меҳнаткашларни турли касалликлардан сақлаш, айниқса пахта терими даврида медицина ишларини кучайтириб юбориш, меҳнат унумини кўтаришда ёрдамлашиш — энг муҳим вазифаларимиздандир. Бунинг учун кадрлардан тўғри фойдаланиш, янги методларни қўллаш талаб этилади.

Ўртоқ К. Юсупов доклади юзасидан музокарага чиққан ўртоқлар районлардаги яхши тажрибаларни ўртоқлашиш блан бирга, область соғлиқни сақлаш бўлимининг ишидаги бир қатор камчиликларни кўрсатиб ўтдилар.

Кенгашда сўзга чиққан, ЎзССР Соғлиқни сақлаш министри ўртоқ Ғофуров областьда соғлиқни сақлаш соҳасидаги камчиликларни қаттиқ танқид қилди ва галдаги муҳим вазифаларни, шу жумладан, медицина ходимларининг ўз савияларини оширишлари ҳақида гапирди.

Кенгашда Тошкент областининг энг илғор медицина ходимларидан 100 киши қимматли нарсалар блан мукофотланди. 13 кишига ташаккур билдирилди ва 16 киши «Соғлиқни сақлаш а'лочиси» значогига тақдим этилди. Аҳолига намунали медицина хизмати кўрсатган Оҳангарон район Куйбишев қишлоқ даволаш участкасига ва Янгийўл шаҳрига кўчма қизил байроқ берилди.

Кенгаш қатнашчилари профессор Вайнштейннинг «Ҳомиладорларнинг туғиши ва болалар касалликлари» темасида, профессор Георгиевскийнинг эпидемиология ҳақидаги лекцияларини тингладилар. Шунингдек, халқаро аҳвол ҳақида лекция бўлди.

Беда уруғи кўпроқ етиштирилсин

СССР Министрлар Советининг 1946 йил 7 майдаги қарорида, шунингдек ЎзССР Министрлар Совети блан ЎзК(б)П Марказий Комитетининг қарорида айтилганидек, «1947 йилдан бошлаб ҳарбир колхоз ва совхоз мажбурий тартибда кўп йиллик ўтлар экиши ва ўзи учун тасдиқлаб берилган давлат планларига мувофиқ ўт уруғларини ғамлаб олиши лозим».

Беда уруғини йиғиб олиш вақти келди. Ўзбекистоннинг илғор колхозлари уруғлиқ ҳосилини йиғиб олиб, контрактация планини бажардилар ва келгуси йил учун уруғлиқ фонди жамғариб қўйдилар.

Фарғона область, Горск районидаги «8-нчи Март» колхози гектаридан 3 центнердан беда уруғи етиштириб, контрактация планини 260 процент бажарди ва ўзи учун керакли уруғлиқни ғамлаб олди.

Қорақалпоғистон АССР Куйбишев районидаги Молотов номли колхоз уруғлиқ бедадан яхши ҳосил олди. Бу колхоз 18 гектар ернинг ҳар гектаридан 3 центнердан беда уруғи етиштирди. Кегайли районидаги «Совнарком» колхози ҳам беда уруғи етиштиришда катта муваффақият қозонди. Бу колхоз 6 гектар ернинг ҳар гектаридан 2,5 центнердан уруғ олди.

Лекин, беда уруғи етиштиришда яхши ютуқларни қўлга киритган бундай илғор колхозлар бармоқ блан санарлик. Республикамизнинг кўп колхозлари уруғлиқ бедани ўриб-йиғиб олишга ҳали ҳам киришган эмаслар. Қашқадар'ё областида уруғлиқ беда бошқа областьларга қараганда анча тез етилади, шунга қарамай, бу областьда бир гектар ҳам уруғлиқ беда ўриб йиғиб олингани йўқ.

Беда уруғи етиштиришда катта ўрин тутадиган Қорақалпоғистон АССРда уруғлиқ йиғиш ва тайёрлаш сур'ати бултургидан ҳам паст. 1946 йилнинг 15 сентябригача Қорақалпоғистон АССРда 877 центнер уруғлиқ тайёрланган, халос. Ҳолбуки, 1945 йил шу вақтгача 2320 центнер уруғ йиғилиб, давлатга топширилган эди.

Самарқанд областида беда уруғини йиғиш ва тайёрлашга жуда мас'улиятсизлик блан қараётирлар. Бу областьда уруғлиқ бедапоялар планда кўрсатилганидан 18 процент кам бўлса ҳам, 1 сентябрьгача иккинчи ўримнинг 70 процентчаси йиғиб олинган эмас.

Тошкент областида уруғлиқ бедани ялписига ўриб-йиғиб олиш ўрнига, бирқанча уруғлиқ бедани ҳашак учун ўриб юборганлар. Оржоникидзе районида 438 гектар уруғлиқ бедадан 162 гектари чорва молларига ўриб берилган. «Қизил кетман» колхози 6 гектар уруғлиқ бедани, «Қизил куч» колхози 7 гектар уруғлиқ бедани, «Қаҳрамон» колхози 13 гектар уруғлиқ бедани ҳашак учун ўриб юборган. Мазкур колхозларнинг раислари беда уруғи тайёрлашдаги қонунсиз ҳаракатлари учун ҳанузгача мас'улиятга тортилганлари йўқ.

Андижон областида текширилган колхозлардан 15 тасида 82 гектар уруғлиқ беда чорва молларига ўриб берилган. Хўжаобод районидаги «Политотдел» колхозида уруғлиқ бедаларнинг ҳаммаси ҳашак учун ўриб юборилган. Ворошилов номли колхозда 9 гектар беданинг 7 гектари хашак учун ўриб олинган. Наманган областида 200 гектар уруғлиқ беда хашак учун ўриб юборилган. Уруғлиқ бедани ўриб-йиғиб олишдаги ўзибўларчиликка барҳам бериш ва беда уруғларининг нобуд қилинишига йўл қўймаслик зарур.

Ўзбекистонда беда уруғи етиштириш планини бажариш учун ҳамма имкониятлар бор. Область, район партия ва совет ташкилотларининг раҳбарлари ва техника экинлари бўлимларининг ходимлари, колхоз раислари ва бедачилик бригадаларининг бошлиқлари бедапояларни текшириб, уруғ боғлаётган бедаларни уруғлиқ учун қолдиришлари лозим.

Йиғилган уруғлиқ бедаларни ўриб олиб, уруғини янчиш қизитилсин, токи уруғлиқ беда 1 октябрьгача батамом ўриб олинсин, 25 октябрьгача эса, контрактация плани бажарилсин ва уруғ фонди жамғарилсин. Уруғлиқ беда ўрилгандан кейин 5 кун ичида янчиб олиниши учун ҳамма чорани кўриш лозим.

Районлардаги техника экинлари бўлимлари ва МТСларнинг раҳбарлари уруғлиқ бедани ўриб-йиғиб олиш юзасидан ҳарбир колхоз учун қат'ий график тузишлари ва мазкур графикнинг бажарилишини қаттиқ назорат қилишлари керак.

Бедачилик бригадаларини мустаҳкамлаш ва уларни асбоб, от-улов блан та'минлаш зарур. Бедачилик бригадаларининг а'золари бошқа ишларга кўчирилмаслиги керак. Уруғлик бедани ўриб-йиғиб олишда қишлоқ хўжалик машиналаридан кўпроқ фойдаланилсин. Беда уруғи бедапояларга тўкилмаслиги учун беда уруғларининг 60—70 проценти пишган ҳамоно ўримни бошлаб юбориш зарур.

Бедани эрталаб ўрган ма'қул, шунда беда уруғи тўкилмайди. Башарти, беда уруғи жуда етилиб кетган бўлса, ўримдан олдин бедапояга сув қўйиш керак, шунда беда уруғи тўкилмайдиган бўлиб қолади. Беда ўрадиган машиналарга уруғ йиғучи асбоблар ўрнатиш шарт.

Уруғлик бедани эрталаб ёки кечаси ташиш керак, шу блан бирга араваларга шолча, бўйра ёки бордон ёзилиши лозим. Шундай қилинганда беда уруғи аравадан тўкилмайди ва нобуд ҳам бўлмайди. Беда уруғлигини ташишда уруғ кўп тўкилмаслиги учун беда уруғи хирмонини бедапояга яқин қилиш керак.

Яхши нав'ли уруғларни йиғаётганда уларга бошқа нав'ли уруғ аралашмаслиги учун аҳамият берилсин. Шу мақсадда ҳар нав'ни алоҳида ўриб, алоҳида янчиш зарур.

Ўзбекистон партия, совет ташкилотлари ва техника экинлари бўлимларининг олдида 40 минг центнер беда уруғи етиштириш вазифаси туради. Бу вазифани бекаму-кўст бажармоқ учун уруғлиқ беда ўрим-йиғимини большевистик уюшқоқлик блан қизитиш даркор.

П. К. КРЮЧКОВА.

ЎзК(б)П Марказий Комитети қишлоқ хўжалик бўлимининг инструктори.

ПАРИЖ СУЛҲ КОНФЕРЕНЦИЯСИДА

А. Я. Вишинский сўзи*)

ЮЛИЯ ЎЛКАСИДА ИТАЛИЯ ФАШИЗМИ

Голландия делегацияси Жанубий Африка Иттифоқи делегацияси фикрини қувватлади. Бу делегация келтирган далилларни батафсил таҳлил этиб ўлтирмайман, аммо, фақат бир нарсага э'тибор қиламан. Голландия вакили Стар-Бусман Шифферининг «Триест теварагида» деган китобига асосланди ва Югославия делегациясига бу китобдан унинг ўзига ёққан жойларидангина эмас, балки бошқа жойлардан ҳам нақил келтиришни тавсия қилди. Голландия делегациясининг ўзига ҳам шундай маслаҳат бериш мумкин, у мазкур китобдан ўзига ёққан жойлардангина эмас, балки Шиффер китобидаги бошқа муҳим жойлардан ҳам нақил келтирсин. Дарҳақиқат, бу китоб э'тиборга сазовордир. Граф Сфорца китобга ёзган сўз бошида уни роман деб атаганлиги бечиз эмас. Аммо, у бу китобда романчиликка оид нима топганлигини тушунтириб бермади.

Шиффрер китобининг Венеция Жулияси аҳолисига бағишланган бобидан қуйидаги парчани ўқиб бераман.

«Истрия,—деб ёзади Шиффер,—Италия қироллигига қўшилгандан кейин бирор усул идора ер ислоҳоти ўтказиш ташаббусини ўз зиммасига олиб, итальян мулкдорларининг оз қисмига ма'лум мажбуриятлар юклайдиган бўлса, бу шубҳасиз, аҳволни маҳкамлар ва обрўни оширар эди. Бундан ташқари, бу ердаги миллатларни бир-биридан ажратиш қийин эканлигини ва славянлар ўртасида икки тилнинг тарқалганлигини э'тиборга олганда бу чора итальян тили ва маданиятига ҳавасни оширган бўлур эдики, бир авлод яшаган даврда бутун область итальянларники бўлиб қолиши мумкин эди».

Бу парча икки жиҳатдан муҳимдир. Биринчидан, бунда мазкур областьнинг гарчи итальян области бўлиб қолиши эҳтимоли бўлса ҳам итальянларники эмаслиги э'тироф этилади.

Мен, Голландия делегациясининг вакили Стар-Бусманга дидимиз ҳар хил бўлишига қарамай (бу китобнинг кўп жойи бизга ёқмайди) Шиффер китобининг шу жойини қандай тушуниш мумкин деб сўрар эдим.

Иккинчидан, Шиффер Юлия ўлкасининг Италия фашизми томонидан қандай эгалланганлигини очиб беради. Шиффер қуйидагиларни ёзади: «Австриянинг солиқ системаси солиқ манба'ларини қидириб топишда шафқатсизлик блан амалга оширилар эди. Аммо, бу солиқлар юмшоқ кўнгиллик блан ундириб олинар эди. Бу система ўрнига итальянлар амалга оширган система бунинг аксича иш кўрар эди». Китоб эгасининг фикрича, Австрия системаси шафқатсиз система эди. Бошқача принципларда бўлган итальян-фашист системаси тўғрисида нима дейиш мумкин? Голландия вакилининг ўзи Италиядаги ба'зи тескаричи доираларга ёқмайдиган хулосаларимга суянмай, балки граф Сфорцанинг тавсиялари блан асосланган Шифферининг сўзларига таяниб, бу саволга жавоб берсин. Шиффер «славянларнинг жуда оз даромадларидан солиқ ундириб олишда бу система ғоят шафқатсизлик блан амалга оширилар эди» деб ёзади.

Шиффрер қишлоқ хўжалик маҳсулотлари нархининг тушиб кетиши орқасида юз берган биринчи кризисдаёқ майда деҳқонлар, хусусан югославлар кўпчиликни ташкил этган Буйе, Монтоно ва Паренцо районларидаги майда деҳқонлар тамомила хонавайрон бўлганлигини очиқ кўрсатади. «Жуда кўп участкалар тортиб олинди ва бу ерлар ба'зи сиёсий молиячи авантюристларнинг мулки бўлиб қолди. Бу авантюристлар бошқа районлардан худди қарғалардек ёпирилиб ўлжа олишга келдилар. Бу участкалар судхўр ва йирик хўжаликларнинг қўлига ўтди. Фашист корчалонларнинг ўзларигина қишлоқ хўжалигини намунали йўлга қўйиш учун мукофот тариқасида давлатдан кўп ёрдам олиб, ҳалокатдан қутилиб қолдилар».

Жордан жаноблари ҳуқуқий факт деб аталган нарса ана шундай тарзда содир бўлди, Италия бу ерларни ана шу тарзда босиб олди. Шиффернинг китоби 1946 йилда босилиб чиқди ва бу китоб Италия миллатчиларининг манфаатларини ҳимоя қилиш руҳи блан суғорилган. Шиффер ўз китобида Италия капиталистларининг хўжайинлиги ҳақида қуйидагича таққослаб ёзади: «Бу ерларга худди қарғалардек ёпирилиб келган судхўрлар ва банкерлар майда ва ўрта ҳол хўжаликларни хонавайрон қилдилар. Улар умуман қишлоқ хўжалигининг манфаатлари блан ҳам, қишлоқ хўжалигида иқтисодий заифликлари орқасида эҳтиётлик блан муомала қилинишини талаб этган гуруҳларнинг манфаатларини ҳам ҳисобга олмадилар».

Бундай сиёсатнинг натижалари нимадан иборат бўлди? Шиффер китобидан яна бирнеча сатрини ўқиб бераман: «Бу сиёсатнинг қишлоқ хўжалигидаги энг ёмон натижаси шундан иборат бўлдики, жуда кўп деҳқонлар, майда мулк эгалари яна аввалги аҳволларига тушиб қолдилар, итальянларга хос бўлган ҳамма нарсаларга нисбатан душманлик пайдо бўлганини тушиниш қийин эмас. 1943 йилда фашизм давлатининг зўрлик аппарати қулаган чоқда ана шу душманлик мисли кўрилмаган даражада кенг тус олган эди».

Шиффрер Италия фашист ҳукуматининг славян ерларини қай тарзда қўлга олганлигини шундай тасвирлайди. Мен энди Жанубий Африка Иттифоқи делегациясига ва Голландия делегациясига шундай савол бераман: сизлар буни ҳам «ҳуқуқий факт» деб ҳисоблайсизларми, я'ни ҳуқуқий жиҳатдан асосли бир факт деб ҳисоблайсизларми? Улар буни ҳуқуқий жиҳатдан тўғри бир ҳол, қонуний бир ҳол деб ҳисоблайдиларми, бу жараён табиий бир ҳол ва уни қоралаш ҳам, ўзгартириш ҳам керак эмас деб биладиларми? Ниҳоят, улар Шиффрер ўз китобида ёзган ва 1943 йилда бўлган ана шу воқиаларнинг такрорланиши масалани тўғри ҳал этиш деб ўйлайдиларми?

Совет делегацияси бу саволларнинг ҳаммасига йўқ деб жавоб қайтаради. Бу йўл, масалани ҳал этиш йўли эмас.

ҒАРБИЙ ФРАКИЯ ТЎҒРИСИДА

Жанубий Африка Иттифоқи вакилининг ўз нутқида Булғориянинг Ғарбий Фракия ҳақидаги да'волари тўғрисида айтган гаплари устида тўхтамай ўтолмайман. Раис жаноблари, сўзимни бўлмаслигингизни сўрайман, чунки ўзаро фикрлашиш ҳуқуқидан, ҳатто мураккаб дипломатия муносабатлари нуқтаий назаридан табиий бўлган ҳуқуқдан фойдаланмоқдаман, халос. Бу ерда Булғориянинг Ғарбий Фракияни қайтариб беришни талаб қилиши Булғориянинг унинг агрессияси учун мукофотлаш бўлур эди, деб айтдилар. Аммо, Булғория агрессияси нимадан иборат эканлиги ҳаммага яхши ма'лум. Булғория улуғ давлатларга қарши, я'ни Америка Қўшма Штатларига қарши, Совет Иттифоқига қарши қай шаклда ва қай тарзда уруш қилди? Бу, жуда яхши ма'лум. Булғориянинг бирор аскари ҳам Америкага, Буюк Британияга ва СССРга қарши уруш қилмаганлиги кимга ма'лум эмас дейсиз. Булғориянинг Германия блан тузган иттифоқи қон ва терга беланган отни тепиб борган чавандоз блан от ўртасидаги иттифоққа ўхшайди. Булғориянинг Ғарбий Фракия тўғрисидаги талаби иккинчи жаҳон урушида Булғориянинг қилган агрессияси эвазига бир мукофот бўлур эди деб айтадилар. Аммо, мен таассуф билдиришим керакки, Жордан жаноблари бу масаланинг моҳияти блан танишиб чиқишга ҳали улгуриб етмаган бўлса керак, ёки масаланинг моҳиятини билгани ҳолда, объектив кишилардек, фикр юргузолмаган бўлса керак. У ўз нутқида объектив равишда фикр юргузишга ва'да берган эди. Аммо, масала умуман, Африка делегацияси айтган тарзда қўйилмайди. Гап шундаки, Грециянинг Цалдарис қўли остидаги ҳукумати Булғория территориясига қасд қилмоқда. Греция делегациясининг қўйган таклифи ҳаммага ма'лум. Бу таклифга мувофиқ, Цалдарис «чегараларни тузатиш» баҳонаси блан Булғория территориясининг қарийб тўртдан бир қисмини ундан олиб, Грецияга топширишни истайди.

Грециянинг ана шу да'восига қараганда, Булғория чегараси Булғорияда аҳамияти жиҳатидан иккинчи шаҳар бўлмиш Пловдивдан атиги 35 километр ва Булғориянинг пойтахти Софиядан кўп деганда 95 километр нарида қолади. Буни чегараларни тузатиш деб атайдилар. Бу агрессия эмас эмиш? У ҳолда, нимани агрессия ва нимани агрессия эмас деб билишда тамомила ҳар хил фикрда эканлигимизни айтиб ўтмоғим керак. Булғория Ғарбий Фракияни талаб қилаётган экан, (мен буни тарихий ма'лумот сифатида айтиб ўтишим керак) 1919 йилда Нейс сулҳ шартномасига мувофиқ, Булғорияга нисбатан қилинган адолатсизликнигина йўқотишни истайди. Ўша вақтда Ғарбий Фракияни Булғориядан тортиб олган эдилар. Ма'лумки, 1913 йилда Бухарестда тузилган сулҳ шартномасига мувофиқ Ғарбий Фракия Булғорияга топширилган эди: ма'лумки, булғор халқи ўз қонини тўкиб, Ғарбий Фракияни турклардан тортиб олган эди. Булғор халқи ўзини ажнабийлар зулмидан озод қилиш йўлидаги курашда кўп қурбон берди. Бухарест сулҳ шартномаси азалдан славянлар ери бўлиб келган Кавалла, Драма, Сэрра каби жойларни ва Стурм дар'ёси водисини Греция қўлида қолдириб: масалани ҳал этмаган эди. Ҳатто, Нейс сулҳ шартномасига қараганда, адолатлироқ бўлган Бухарест сулҳ шартномасига мувофиқ, Булғория денгизга эркин суратда чиқиш йўлидан маҳрум этилган эди.

Иттифоқчи давлатлар Ғарбий Фракияни Булғориядан ажратганлари ҳолда, Булғорияни Эгей денгизига эркин чиқадиган йўл блан та'минлаш тўғрисидаги мажбуриятни бажармадилар, бу мажбурият тегишли сулҳ шартномасида кўрсатилган эди. Бунинг устига, Ғарбий Фракия устидан ўша вақтда ўрнатилган халқаро назоратга 1940 йил май ойида берилганлиги ма'лум. Шундай қилиб, яна адолатсизликка йўл қўйилди. Сан-Ремодаги конференциянинг қарорига биноан, Ғарбий Фракия Грецияга берилди ва кейинчалик Севр шартномаси буни тасдиқлади.

Бу кичик славян мамлакатининг аянчли тақдири ана шундай бўлди. Версаль давридаги халқаро шартнома бир тўда фрибгарларнинг сиёсий найранглари натижаси эди. Улар славян ерларининг шонли вакили бўлган булғор халқига бирнеча марта қаттиқ зарба бердилар. Нейи шартномасини, Сан-Ремо битимини, Севрда тузилган битимни олинг. Улар ҳаммаси булғор халқига нисбатан адолатсиз битимлар эди. Булғория учун денгизга чиқадиган йўл берамиз деб ва'да қилинди, аммо бу йўл берилмади. Ғарбий Фракия устидан назорат ўрнатамиз деб ва'да берилди, аммо бу назорат барҳам топиб кетди. Бу қонуний бир ишми? Йўқ, бу факт, — лекин ҳеч қандай қонунга асосланмаган, ҳеч бир ҳуқуққа асосланмаган фактдир.

★ ★ ★

Совет делегациясининг фикрича, биз томонимиздан бир неча мажлисда муҳокама қилинган ва барча делегацияларнинг жиддий э'тиборини ўзига тортган 16-нчи модда жуда диққат блан ўрганишни талаб қилади. Бу моддага ҳар бир делегация ўз принципиал нуқтаий назаридан қарамоқда. Совет делегацияси бу модда юзасидан қарор қабул қилинган вақтда ҳаммаларингизнинг олдингизда музокара вақтида айтилган барча фикрлар назарга олинур деб ўйлайди. Бу модда тўғрисида айрим делегациялар хато фикрларини ҳам айтдилар. Бу делегациялар очиқдан-очиқ адолатсиз йўлни қувватламоқдалар.

Совет делегациясининг фикрича, Югославия делегациясининг таклифлари жуда э'тибор ва мас'улият блан муҳокама қилинишини талаб этади.

АМЕРИКА ВА АНГЛИЯ ДЕЛЕГАЦИЯЛАРИ ВАКИЛЛАРИНИНГ СЎЗИ

Шундан кейин сўзга чиққан Канада, Янги Зеландия, Жанубий Африка Иттифоқи вакиллари СССР вакили блан бахслашга ёки унинг далилларини рад этишга уриниб ҳам кўрмадилар. Улар адолатли сулҳ тўғрисида умумий гаплар блан чекландилар, сўнгра Жанубий Африка делегацияси таклиф этган адолатсиз қарорни ёқладилар. Янги Зеландия вакили, башарти Италия блан уруш бўлиб қолса, Триест йўлагидан «қутилиш учун» уни кесиб қўйиш мумкин деб югославларга ғалати бир маслаҳатни берди. Янги Зеландия вакилининг фикрича, математикларга карра жадвали қанчалик осон бўлса, ҳарбий кишилар учун бу вазифани ҳал этиш ҳам шунчалик осондир. Латифага ўхшаган бу нутқни тинглаганда, Янги Зеландия вакили бу нутқни сулҳ конференциясидами, ёки уруш тайёрлайдиган конференциядами сўзлаётганлигини унутиб қўйган деб фараз қилиш, мумкин...

Америка Қўшма Штатлари вакили Данн ўз нутқида Югославия блан Англия-Америка оккупация доираларини чегаралаш тўғрисида битим тузилганлигини эслатиб ўтди. Бу доиралар Морган линияси деб аталган чизиқ блан бир-биридан ажратилади.

Битимда айтилишича, Морган линияси Италия блан Югославия ўртасидаги чегарага даҳл қилмайди ва бу чегара тўғрисидаги масалани узил-кесил ҳал қилмайди. Бунинг бошқача бўлиши мумкин ҳам эмас, агар ҳарбий қўмондонлик вакиллари Сулҳ конференцияси вазифаларини ўз зиммаларига олсалар, бу ғалати бир ҳол бўлур эди. Броқ, ана шу шубҳасиз фактни айтиб ўтиш керакки, Морган линиясини белгилаган вақтда, унинг авторлари бу чизиқ гўё Югославиянинг жанжалли ерларини жанжалсиз ерларидан ажратади, деб да'во қилган эдилар. Ўша вақтда, Морган линиясининг бу фазилати айниқса бўртдириб кўрсатилган эди. Шу блан бирга Югославия блан Италия ўртасидаги чегара Сулҳ конференциясида узил-кесил белгиланади деб қарор қилинган эди. (У вақтда Эркин Триест территорияси тузиш ҳақида умуман ҳеч қандай гап йўқ эди).

Ҳозир таклиф қилинаётган француз линияси Морган линиясидан Югославия ерига анча ичкари кириб кетади ва бир ярим йилдан буён Югославия армияси турган ерларнинг талайгина қисмини ҳам ўз ичига олади. Бразилия ва Жанубий Африка таклиф этган чегара тўғрисида гапириб ўтиришнинг ҳам хожати йўқ. Даннинг, Морган линияси тўғрисидаги битимни эслатиб ўтиши, Италия блан Югославия ўртасидаги чегарани белгилаш тўғрисида бундан кейин киритиладиган таклифни оқлаш мақсадини кўзда тутар эди. Лекин, бу сўзнинг ҳеч кимга та'сири бўлмади.

Сўнгра Данн Италия блан Югославия ўртасидаги чегара ва Эркин Триест территорияси чегараси тўғрисидаги қарорни Ташқи ишлар министрлари кенгаши бир оғиздан қабул қилганлигини эслатиб, шу блан бирга муҳим бир шартни айтиб ўтди. У, Америка Қўшма Штатлари делегацияси конференция «француз линияси»ни қабул қилинган ва Эркин Триест территорияси низоми ҳақида ўзи киритган лойиҳа ма'қулланган тақдирдагина бу қарорни қўллайди, деди. Данн, бу баёнотининг протоколга ёзилишини талаб қилди.

Журналист доиралар Эркин Триест территорияси низомини ишлаб чиқиш учун тузилган комитетда юз бераётган қийинчиликларга Даннинг баёноти бевосита сабаб бўлмоқда, дейдилар. Ма'лумки, бу комитетнинг иши жуда секин бормоқда. Данн томонидан қўйилган бу шарт комитетга таз'йиқ кўрсатиш йўлидаги бир уриниш эмасмикан?

Шуниси қизиқки, Данндан кейин Буюк Британия вакили сўзга чиқиб, унинг гапларини деярлик сўзма-сўз такрорлади. Буюк Британия вакили ҳам ўз сўзини комиссиянинг протоколига ёзилишини илтимос қилди.

Симич сўзи

Музокараларнинг охирида Югославия делегациясининг вакили, Федератив Югославия Халқ Республикасининг Ташқи ишлар министри Симич батафсил ва мазмунли нутқ сўзлади.

У, Жанубий Африка ва Бразилия тузатишлари аслда Италия делегациясининг талабларига тамомила тўғри келганлигини уқдириб ўтди. Сўнгра у Югославия делегациясининг таклифларини ҳимоя қилиб, этник, географик, иқтисодий ва сиёсий муҳим далиллар келтирди. Симич қонуний суратда Югославияга қарашли ерларни ундан ажратиб олишни талаб қилаётган да'воларнинг адолатсиз эканлигини айтди. Симич ўз сўзининг охирида бундай деди:

— Югославия делегацияси мувофиқ қарор чиқариш учун мумкин бўлган ҳамма далилларни келтирди ва мувофиқ қарор чиқариш учун ҳамма усуллардан фойдаланиб жуда кўп таклифлар киргизди. Таклиф этилган ҳамма чегара чизиқлари, ҳатто биз таклиф этган чегара чизиғи ҳам Югославиянинг миллий чегарасидан шарқдадир. Биз яна сиз жаноб вакилларга мурожаат қилиб, ўзаро маслаҳатлашиб якдиллик блан мувофиқ қарор чиқаришни сўраймиз. Агар ана шундай қарор чиқарилмаса, мен Югославия армиясини ўз жонажон ерининг яна бир қисмини ташлаб чиқиб кетишга мажбур этадиган сулҳ шартномасига Югославия рози бўлолмаслигини ва бундай сулҳ шартномасига қўл қўёлмаслигини уқдириб ўтишни истайман.

Шу блан Эркин Триест территорияси блан Югославия чегараси тўғрисидаги мунозара тамом бўлди. Комиссия қарор қабул қилишга киришди.

БРАЗИЛИЯ ВАКИЛИНИНГ ТУЗАТИШИ БИР ОҒИЗДАН РАД ЭТИЛДИ

Даставвал Бразилиянинг тузатиши овозга қўйилди. Ма'лумки, бу тузатиш Югославиянинг ерини анчагина қирқиб олишни кўзда тутади. Комиссия мажлисларида Бразилия делегациясининг таклифи адолатли суратда қаттиқ танқид қилинган ва уни ҳеч ким қувватламаган эди. Шу сабабдан Бразилия делегацияси овозга қўйиш олдидан ўз таклифларининг талай қисмини қайтиб олди. У, жумладан, Эркин Триест территорияси блан Югославия ўртасидаги чегарага доир тузатишларни қайтиб олганлигини айтиб, Жанубий Африка делегациясининг таклифи учун овоз беражагини эслатиб ўтди.

Броқ, Бразилия делегацияси Югославия блан Италия чегараси тўғрисидаги тузатишини ёқлай берди. Бу тузатиш овозга қўйилган эди, комиссия уни бир оғиздан рад этди. Словенлар яшаб турган талайгина ерни Италияга беришни кўзда тутган Бразилия тузатиши учун фақат Бразилия делегациясининг ўзи овоз берди. Бельгия ва Хитой вакиллари бетараф қолдилар, қолган 17 вакил бу тузатишга қарши овоз берди.

★ ★ ★

ПАРИЖ, 20 сентябрь (**ТАСС махсус мухбиридан**). Эркин Триест территориясининг низомини кўрувчи комиссия мажлисида суверенитет ва қонун чиқариш масаласи устида узоқ мунозара бўлиб ўтди. Шуни айтиб ўтиш керакки, ба'зи делегациялар (Англия, Америка Қўшма Штатлари, Австралия, Голландия) Триестда қонун чиқарувчи ҳукумат органини ташкил қилиш масаласи юзасидан Югославия киргизган таклифни муҳокама қилишни истамадилар. Югославия, Триестда ҳокимият халқ қўлида бўлади, буни низомда ошкора кўрсатиш керак, деб таклиф этган эди. Бунинг устига, Голландия вакили Стар-Бусман бу таклиф Триестда келгуси давлат ҳокимият шакли масаласи блан бирга муҳокама қилинсин деб таклиф этди. Бу ҳам ғалати бир та'сир қолдирди. Бу таклиф Триестда ҳокимиятнинг республика шаклида бўлиши тўғрисида мунозара очишга интилиш деб тушунилди. Вишинский бу ғалати таклифга қарши чиқди. У совет делегацияси номидан давлатнинг усул идораси масаласини кичик комиссияда муҳокама қилиш учун ҳеч қандай асос йўқлигини, бу масала Триестда давлат ҳокимиятини демократик асосда уюштириш тўғрисида Министрлар кенгаши лойиҳасида ҳал этилганлигини айтди.

Эркин Триест территориясида қонун чиқариш ҳокимияти ким қўлида бўлиши жуда муҳим масаладир. Бу масала тўғрисида комитетга ҳар хил таклифлар тақдим этилди. Буюк Британия ва Америка Қўшма Штатлари делегациялари, қонун чиқариш ҳокимияти Халқ мажлиси ва Ҳукумат қўлидагина бўлмасдан, балки, Хавфсизлик Кенгаши ҳузуридаги губернаторнинг жавобгарлигига доир масалаларда губернатор ҳам қонун чиқара олиши керак, деб талаб қилмоқдалар. Франция делегацияси қонун чиқариш масаласида губернаторнинг ҳуқуқлари Халқ мажлиси ва ҳукумат а'золари блан баравар бўлиши керак дейди. Совет Иттифоқи делегациясининг фикрича, қонун чиқариш ҳокимияти фақат Халқ мажлиси ёки Ҳукумат Кенгаши а'золари қўлида бўлиши керак. Губернатор қонун чиқариш ҳуқуқига эга бўлмаслиги лозим. Югославия делегациясининг фикри ҳам шунга ўхшайди.

Югославия вакили Пьяде Низом тўғрисида Югославия лойиҳасини ҳимоя қилиш юзасидан сўзга чиқиб айтдики, ишнинг ҳозирги давридаёқ Эркин территорияда ҳокимият халқ қўлида бўлади деган қоидага амал қилмоқ керак. Югославия делегацияси губернаторга қонун чиқариш ҳуқуқи берилишига э'тироз билдиради, чунки бундай ҳуқуқ бериш халқнинг мустақиллигига хилофдир. Пьяде айтдики, Америка Қўшма Штатлари, Буюк Британия ва Франция делегацияларининг таклифлари сулҳ шартномаси лойиҳасидаги 16-нчи моддага зиддир. Бу моддада, Эркин Триест территориясида қонун чиқариш ва ижроия ма'мурияти демократик асосда ташкил қилиниши керак, дейилган.

Югославия вакили Беблер айтдики, губернаторга қонун чиқариш ҳуқуқи бериш масаласи унинг ҳуқуқлари тўғрисидаги умумий масаланинг фақат бир қисмидир. У айтдики, Британия тақдим этган лойиҳага кўра, губернатор ўзига хос диктатор, «кичик Наполеон» бўлиб қолади.

Шундан кейин Америка Қўшма Штатлари, Буюк Британия ва Франция вакиллари қисқа нутқ сўзлаб, ўз таклифларини ёқладилар.

Австралия вакили ўз сўзида Британия ва Америка лойиҳаларини қувватлади ва Франция лойиҳасини уларга мослашга уринди.

Сўнгра Вишинский сўзга чиқди. У Эркин Триест территориясида давлат ҳокимиятини уюштириш ишида конституция ҳуқуқи ва сиёсий вазифалар назаридан қонун чиқариш ҳуқуқи тўғрисидаги бутун масалани таҳлил қилиб берди.

Триест губернаторининг ҳуқуқлари тўғрисида А. Я. Вишинский сўзи

Ҳозир биз муҳокама қилаётган масалани тушиниб олиш учун, деди Вишинский, Ташқи ишлар министрлари кенгашининг қарорига асосланиш керак. Бизнинг вазифамиз белгиланган асосий қоидаларни аниқлаш ва конкретлаштиришдан иборат. Олдимизда Ташқи ишлар министрлари кенгаши белгилаган тамомила равшан принциплар турибди. Бу принциплар нимадан иборат?

Италия блан тузиладиган сулҳ шартномаси лойиҳасининг 16-нчи моддасида, Хавфсизлик Кенгаши Эркин Триест территориясининг бутунлигини ва мустақиллигини та'минлайди, дейилади. Сўнгра, Хавфсизлик Кенгаши Югославия ва Италия блан маслаҳатлашгандан кейин Губернатор тайинлайди ва Губернатор Хавфсизлик Кенгашига ҳар йили доклад топшириб туради, дейилади.

Шундай қилиб, Губернатор Хавфсизлик Кенгашининг вакили, чекланган ваколатга эга бир вакил бўлади. У қонун чиқаришда қатнашмайди. У Эркин территорияда ички ишларни идора қилишда қатнашмайди. У фақат Эркин территория Низомига риоя қилинишини кузатиб туради. Бу одатдаги губернаторларнинг вазифаларига эга бўлмаган ўзига хос бир Губернатордир. Уни Губернатор деб эмас, балки Югославия лойиҳасида таклиф этилганича Олий Комиссар деб аташ тўғрироқ бўлур эди.

Лекин мен ҳозир унинг учун ном қидириб ўтиришни истамайман. Мен комитетдан Эркин Триест территориясида Губернаторнинг ҳуқуқларига Ташқи ишлар министрлари кенгашининг қарорига биноан, Губернаторга юклатиладиган вазифалар нуқтаий назаридан қарашни сўрайман.

Совет делегациясининг фикрича, Губернатор Хавфсизлик Кенгашининг вакилидир. Бу жиҳатдан биз Америка Қўшма Штатлари делегациясининг, жумладан сенатор Коннэлининг фикрига қўшиламиз. Коннэли Италияга доир сиёсий ва территория масалаларини кўрувчи комиссияда сўзлаган нутқида, Губернаторнинг вазифасини Хавфсизлик Кенгашининг вакили деб та'бирлаган эди.

Қонун чиқариш ишида иштирок қилиш Губернаторнинг вазифаси эмас. Америка Қўшма Штатлари делегацияси айтдики, Эркин Триест территорияси Югославияга ҳам, Италияга ҳам холис бўлмоғи керак. Менга шуни айтишга ижозат берингиз: Эркин Триест территорияси Хавфсизлик Кенгашига холис бўлиши, я'ни Хавфсизлик Кенгаши Триестнинг ички ишларига аралашмаслиги керак. Хавфсизлик Кенгаши фақат бу территориянинг бутунлигини ва мустақиллигини та'минлаши лозим. Шу сабабдан Эркин территория Губернатор қўли остида бўла олмайди, чунки бу ҳолда Эркин территориянинг мустақиллиги тўғрисида гапириб бўлмас эди.

Бу масалани ўртага қўйганда, бу ердаги қарама-қаршилик равшан бўлиб қолади: губернаторга қарам бўлган давлат мустақил давлат бўлиши мумкинми, ахир!

Эркин территория учун Хавфсизлик Кенгаши қонунлар чиқаради деб фараз қилинадими? Йўқ, фараз қилинмайди. Хавфсизлик Кенгаши давлат тузилишининг айрим масалалари юзасидан Қонун чиқарувчи мажлисга йўл-йўриқлар бериб турадими? Йўқ, бериб турмайди. Хавфсизлик Кенгаши Эркин территориянинг бутунлигини ва мустақиллигини та'минлаш вазифасини ўз зиммасига олди, халос. Хавфсизлик Кенгаши шундан бошқа вазифани ўз зиммасига олган эмас ва агар у, Министрлар кенгаши қабул қилган йўлни ма'қулласа, шундан бошқа вазифани ололмайди ҳам. Биз мустақил давлат идораси тузамиз. Эркин Триест территорияси ҳақиқатан ҳам озод демократик давлат ташкилоти бўлмоғи керак. Министрлар кенгаши қабул қилган ном буни кўрсатиб турибди. Бу — Метрополия тайинланган Губернатор қўл остидаги мустамлака эмас. Бу Васийлик кенгаши берган «мандат асосида идора қилинадиган территория» эмас. Бу — мустақил, Эркин территориядир. Хавфсизлик Кенгаши ўз зиммасига унинг мустақиллигини ва бутунлигини ҳимоя қилиш вазифасини олади, халос. Биз шуни назарда тутиб иш қилмоғимиз керак.

Модомики, Хавфсизлик Кенгашининг Эркин территорияга нисбатан зиммасига олган вазифаси унинг мустақиллигини ва бутунлигини та'минлаш блан чекланар экан, Губернаторнинг вазифаси ҳам шу доирадан чиқмаслиги керак. Губернатор бу территория мустақиллигининг посбони бўлади. Агар Эркин Триест территориясининг мустақиллиги ва бутунлиги бирор хавф остида қолса, губернатор буни Хавфсизлик Кенгашига билдирмоғи керак.

Хавфсизлик Кенгашининг вакили бўлган Губернатор Эркин территория Низомига қандай риоя қилинаётганлигини назорат қилиб туриши керак. У Низомга хилоф бўлган қонунлар чиқарилмаслигини кузатиб туриши лозим. Бу вазифани бажариш учун Губернаторга низомга хилоф қонунларни та'қиқлаш ҳуқуқи берилади. Бу — жуда кучли қурол. Низом тўғрисидаги совет лойиҳасида айтилишича, «Халқ Мажлисининг раиси қонунни э'лон қилишдан илгари Халқ мажлиси қабул қилган қонун текстини Губернаторга билдиради. Губернатор тақдим этилган қонунни, агар унинг фикрича, бу қонун ушбу Низомга хилоф бўлса, ўн кун ичида ўз фикри ёки тавсияномаси блан уни Халқ мажлисига қайтариши мумкин».

Агар Халқ мажлиси Губернаторнинг фикрига қўшилмаса, у буни Хавфсизлик Кенгашига билдириши керак. Хавфсизлик Кенгаши жанжалли масалани узил-кесил ҳал қилади.

Хавфсизлик Кенгашининг посбони ва вакили бўлган, Низомнинг бажарилишини кузатиб турадиган Губернаторнинг вазифалари ана шундан иборат. Лекин бу, Губернатор ижроия ма'мурияти ва қонун чиқариш ҳокимиятида иштирок қилиши керак деган сўзни англатадими? Йўқ, бундай эмас.

Агар Губернатор ижроия ма'муриятида қатнашадиган бўлса, у қонун чиқарувчи ҳокимият идорасига бўйсуниши, Халқ мажлиси олдида жавобгар шахс бўлиши керак. Агар шундай бўлса, кунларнинг бирида Халқ мажлиси Губернаторни бемалол ишдан бўшатиб юбориши мумкин. Губернатор қонун чиқарувчи ҳокимият олдида жавобгар бўлолмайди, чунки, Хавфсизлик Кенгаши олдида жавобгардир. Худди ана шу сабабли совет делегацияси Губернатор ҳукумат ҳай'атига ҳам киролмайди, ҳукумат кенгашида раислик ҳам қилолмайди, деб ҳисоблайди. Бинобарин у қонун чиқариш ҳуқуқига эга бўлолмайди.

Губернатор қонун чиқарувчи идорага қатнашолмайди.

Қонун чиқариш — Эркин Триест территориясининг ички ишидир. Губернатор унинг ички ишларига аралашмаслиги керак.

Франция делегациясининг таклифи бу масалада Британия ва Америка делегацияларининг фикридан ҳам ошиб кетади, чунки бу лойиҳа губернаторнинг қонун чиқариш ҳуқуқи соҳасида ҳеч қандай чегара қўймайди. Буюк Британия ва Америка Қўшма Штатларининг делегациялари Губернаторнинг қонун чиқариш ҳуқуқини унинг Хавфсизлик Кенгаши олдидаги мас'улиятига доир масалалар блан чеклайдилар. Лекин бу масалалар нимадан иборат деб сўрашга тўғри келади. Англия делегацияси ҳам, Америка делегацияси ҳам буни тушунтириб бермайдилар. Иккинчи томондан, қуйидаги саволни бериш ўринли бўлади: Губернаторнинг Хавфсизлик Кенгаши олдидаги жавобгарлигини белгилашга, Губернатор блан Хавфсизлик Кенгаши ўртасидаги муносабатлар қандай бўлишига Эркин Триест территориясининг нима алоқаси бор? Эркин территория Губернаторни белгилолмайди, унга йўл-йўриқ бермайди, ундан ҳисобот талаб қилмайди ва ўзи ҳам унга ҳисобот бермайди-ку, ахир. Губернатор блан Хавфсизлик Кенгаши ўртасидаги муносабат масаласининг Губернатор блан Қонун чиқарувчи мажлис ўртасидаги муносабатлар масаласига ҳеч қандай алоқаси йўқ.

(ДАВОМИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА)

*) А. Я. Вишинский сўзининг боши «Қизил Ўзбекистон»нинг 22 сентябрь сонида босилган.

Париж Сулҳ Конференциясида

(БОШИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Яна бир савол туғилади: Губернатор Низомнинг бажарилишини қай тарзда та'минлайди ва Хавфсизлик Кенгаши зиммасига юклатилган мажбуриятларни бажаришда Хавфсизлик Кенгашига қандай ёрдам беради? Губернаторга Низомга хилоф келадиган қонунларни тақиқлаш ҳуқуқи берилган. Губернаторнинг ўзига юклатилган вазифаларни бажариши, Италия блан тузиладиган сулҳ шартномаси тўғрисида Министрлар кенгаши қабул қилган лойиҳанинг 16-нчи модда 2-нчи бандига биноан Хавфсизлик Кенгашига юклатилган вазифаларни тўла-тўкис бажариши учун ана шундай ҳуқуқ берилиши кифоядир. Шундай қилиб, губернатор қўлига қонун чиқариш ишларини тартибга солиш йўлида жиддий қурол берилади. Лекин бу ҳуқуқдан алоҳида ҳоллардагина фойдаланиши керак. Губернатор ҳар қандай шароитда ҳам ҳа деб бу ҳуқуқдан фойдалана бермайди.

Губернатор Низомга хилоф келадиган қонунларни тақиқлаш ҳуқуқига эга бўлиши блан бирга, ўз вазифаларини бажариш учун қонун чиқариш ҳуқуқига муҳтож эмас. Бу чорани бошқа ба'зи мулоҳазаларга кўра ҳам, амалга ошириш мақбул эмас.

Фараз қилайлик Губернаторга қонун чиқариш ҳуқуқи берилди. Шунга мувофиқ, Губернатор Халқ мажлисига ўз қонун лойиҳаларини киргизади. Фараз қилайлик, Губернатор бир қонун лойиҳаси киргизди. Халқ мажлиси бу қонун лойиҳасини рад этди. Губернаторнинг лойиҳаси ўтмай қолди. Губернатор яна бир қонун лойиҳаси киргизади. Бу лойиҳа яна ўтмай қолади. Агар Губернатор киргизган қонун лойиҳалари кетма-кет рад қилина берса, у вақтда унинг обрўси тушиб кетади; унинг Халқ мажлиси блан муносабати бузилади. Бундай губернаторнинг аҳволига вой. Губернаторни бундан ҳам ёмон аҳволга тушириб қўйиш бўладими. Губернаторни бундай аҳволга тушириб қўйишнинг нима кераги бор?

Вишинский Италия блан тузиладиган сулҳ шартномасининг Ташқи ишлар министрлари кенгаши қабул қилган лойиҳадаги 16-нчи моддада ифода қилинган принципиал қоидага амал қилиб, Губернаторга қонун чиқариш ҳуқуқи бермасликни таклиф этди.

СУЛҲ КОНФЕРЕНЦИЯСИ КОМИССИЯЛАРИДА

ПАРИЖ, 20 сентябрь **(ТАСС махсус мухбиридан).** Ҳарбий комиссия Италия блан тузиладиган сулҳ шартномаси лойиҳасининг ҳарбий моддаларини батамом ма'қуллади ва бугун Булғория блан тузиладиган сулҳ шартномаси лойиҳасининг ҳарбий моддаларини муҳокама қила бошлади.

Булғория блан тузиладиган сулҳ шартномасининг Ташқи ишлар министрлари кенгаши тузган лойиҳаси Булғориянинг ҳарбий кучларини анча чеклайди. Броқ, Греция делегацияси булғор армиясини, булғор флоти ва авиациясини янада кўпроқ камайтирсин деган тамомила асоссиз бир таклифни кўтариб чиқди. Греция вакилининг таклифига кўра, Булғория ҳарбий-ҳаво кучларининг бутун шахсий составини ҳамма штаблар, техник ходимлар ва бошқалар блан биргаликда 140 кишидан иборат бўлмоғи керак.

Совет делегацияси, Америка Қўшма Штатлари ва Франция делегацияларининг вакиллари бундай бема'ни таклифга қарши чиқдилар. Комиссия кўпчилик овоз блан Грециянинг тузатишини рад этди.

★ ★ ★

Италияга доир иқтисодий масалаларни кўручи комиссияда Италияда Бирлашган миллатлар ёки уларга қарашли гражданларнинг мол-мулкларига етказилган зарарни тўлаш масаласи муҳокама қилинди. Ма'лумки, Ташқи ишлар министрлари кенгаши бу масалада бир қарорга келолмаган эди. Италия блан тузиладиган сулҳ шартномаси лойиҳасида икки таклиф — Америка Қўшма Штатлари делегациясининг таклифи (Буюк Британия ва Франция делегациялари бу таклифни қувватлайди), СССР делегациясининг таклифи тақдим этилган эди.

Бу икки таклиф ўртасида принципиал фарқ бор. Америка Қўшма Штатлари делегацияси Италияда уруш вақтида Бирлашган миллатлар ва уларга қарашли гражданларнинг нобуд бўлган ёки шикастланган мол-мулки учун тўла ҳақ тўлансин, деб талаб қилади. Совет Иттифоқи делегацияси зарарнинг фақат бир қисмини—учдан бирини тўлашни кўзда тутади.

Кеча комиссия мажлисида Америка Қўшма Штатлари вакили Торп Америка делегациясининг зарарни тамомила тўлашни талаб қилмаганлигини ва ўз таклифини ўзгартмоқчи эканлигини айтди. У айтдики, Америка Қўшма Штатлари делегацияси зарарнинг бир қисми тўланишига розилик билдиради, лекин бунинг миқдори алоҳида белгиланиши керак. Франция вакили Альфан ҳам зарарни тамомила тўлатиш фикридан қайтди. Буюк Британия вакилигина етказилган зарар тамомила тўланишини талаб қилди.

Совет Иттифоқи вакили Арутюнян айтдики, совет делегацияси Италияда Бирлашган миллатлар ёки уларга қарашли гражданларнинг мол-мулкига етказилган зарар учун Италиядан тўла равишда ҳақ тўлашни талаб қилишга ҳеч қандай асос йўқ, деб ҳисоблайди, чунки бу зарарни тамомила тўлаш Италия зиммасига оғир юк бўлиб тушади ва унинг экономикасини изидан чиқаради. Арутюнян комиссия а'золарини совет делегациясининг таклифини якдиллик блан қувватлашга чақирди, чунки бу — адолатли ва ма'қул таклифдир.

★ ★ ★

Румония, Булғория, Венгрия ва Финляндияга доир масалаларни кўручи иқтисодий комиссияда сўнгги икки кун ичида Румония блан тузиладиган сулҳ шартномаси лойиҳасининг иқтисодий моддаларини муҳокама қилиш давом этди. Бундан аввал хабар берилганича, бу моддалар муҳокама қилинган вақтда ба'зи делегациялар Румонияга ҳаддан ташқари катта талаблар қўймоқдалар. Буюк Британия вакили Грегори Румония олдига бирқанча талаблар қўйди, жумладан нефть конларидан фойдаланиш тўғрисида Румониядаги мавжуд қонуннинг дарҳол бекор қилинишини талаб этди. Голландия вакили бугун Британия вакилининг таклифини ёқлаб чиқди.

Совет делегациясининг вакили Геращенко Британия вакилининг талабларига қарши чиқиб, бу талаблар Румониянинг нефть саноатини чет эл саноат уюшмаларига қарам қилиб қўйишга ва Румониянинг ички ишларига аралашишга уринишдан иборат деди.

Совет Белоруссияси ва Совет Украинасининг вакиллари ҳам Британиянинг тузатишига қарши чиқдилар.

ЭРКИН ТРИЕСТ ТЕРРИТОРИЯСИ ЧЕГАРАСИНИ ВА ИТАЛИЯ-ЮГОСЛАВИЯ ЧЕГАРАСИНИ МУҲОКАМА ҚИЛИШ

ПАРИЖ, 20 сентябрь **(ТАСС махсус мухбиридан).** Бугун Италияга доир сиёсий ва территория масалаларини кўручи комиссиянинг мажлисида сулҳ шартномаси лойиҳасининг Италия блан Югославия ўртасидаги чегара ҳамда Эркин Триест территорияси чегараси тўғрисидаги моддаларига доир турли тузатишлар овозга қўйилди (сулҳ шартномаси лойиҳасининг 3-нчи, 4-нчи, 5-нчи моддалари).

Овозга қўйиш олдидан Чехословакия делегацияси Италия-Югославия чегарасини ва Эркин Триест территорияси чегарасини батафсил кўриб чиқиш учун кичик комитет тузишни таклиф этди. Чехословакия вакили ўз таклифини асослаб, мувофиқ қарор чиқариш учун комиссиядан яна бир ҳаракат қилиб кўришни илтимос қилди.

Чехословакиянинг таклифини Югославия делегацияси қувватлади. Югославия делегациясининг бошлиғи Кардель комиссия а'золарини ган югослав халқининг пешана тери ва қони блан суғорилган ер ҳақида бораётганлигини тушуниб олишга чақирди. У, башарти шартномада очиқ-ойдин кўриниб турган адолатсизликлар бартараф қилинмаса, Югославия делегациясининг бундай шартномага қўл қўймаяжаги ҳақида комиссияни огоҳлантирди.

Броқ, комиссия чегара масаласи юзасидан кичик комитет тузиш тўғрисидаги таклифни ўн овоз блан рад этди. Етти киши таклифни ёқлаб овоз берди, уч киши бетараф қолди. Америка Қўшма Штатлари, Буюк Британия, Австралия, Канада, Хитой, Бразилия, Греция, Жанубий Африка Иттифоқи, Янги Зеландия ва Голландия вакиллари таклифга қарши овоз бердилар. СССР, Чехословакия, Ҳиндистон, Белоруссия, Польша, Украина ва Югославия вакиллари таклифни ёқлаб овоз бердилар. Франция, Бельгия ва Ҳабашистон вакиллари бетараф қолдилар.

Комиссия Италия-Югославия чегараси ва Эркин Триест территорияси чегараси тўғрисида Югославия томонидан сулҳ шартномаси лойиҳаси моддаларига киритилган тузатишларни овозга қўйишга киришди. Югославиянинг тузатишлари ҳарбир чегара участкаси юзасидан алоҳида-алоҳида овозга қўйилди. Тузатишлар 13 овоз блан рад этилди, 5 вакил тузатишларни ёқлаб овоз берди, 2 вакил бетараф қолди.

Италия-Югославия чегараси ва Эркин Триест территорияси чегараси лойиҳасига Белоруссия делегацияси киритган тузатишлар ҳам овозга қўйилди. Бу тузатишлар ҳалиги 13 овоз блан рад этилди, 5 вакил тузатишларни ёқлаб овоз берди, 2 вакил бетараф қолди.

Сўнгра Жанубий Африка Иттифоқининг тузатиши овозга қўйилди. Азалдан Югославияга қарашли бўлиб, словенлар ва хорватлар яшаб турган ерларни Югославиядан ажратишни кўзда тутган бу тузатиш 12 овоз блан рад этилди, 6 вакил тузатишни ёқлаб овоз берди, 2 вакил бетараф қолди. СССР, Америка Қўшма Штатлари, Буюк Британия, Франция, Белоруссия, Чехословакия, Польша, Югославия, Украина, Ҳабашистон, Греция ва Ҳиндистон вакиллари Жанубий Африка Иттифоқи тузатишига қарши овоз бердилар. Жанубий Африка Иттифоқи, Австралия, Бразилия, Канада, Янги Зеландия ва Голландия вакиллари Жанубий Африка Иттифоқининг тузатиши учун овоз бердилар. Хитой ва Бельгия вакиллари бетараф қолдилар.

Шундай қилиб, Эркин Триест территорияси чегараси ва Италия-Югославия чегараси тўғрисида сулҳ шартномаси лойиҳаси моддаларига киритилган ҳамма тузатишлар рад этилди. Шуни айтиб ўтиш керакки, Югославиянинг адолатли талабларини кўзда тутиб киритилган ҳамма тузатишларни комиссия а'золарининг учдан биридан кўпроғи қувватлади, шундай қилиб бу тузатишларга қарши чиқувчилар овозларнинг учдан икки қисмини тўплай олмадилар.

Овоз бериш натижалари эшитдирилгандан кейин Югославия делегациясининг бошлиғи қуйидагиларни баён қилди:

Югославия делегацияси Югославия блан Италия ўртасидаги, шунингдек Югославия блан Эркин Триест территорияси ўртасидаги чегаралар ҳақида мувофиқ қарор чиқариш йўлида Чехословакия делегациясининг ҳаракати рад этилганлигини таассуф блан та'кидлайди. Бу, ҳамжиҳатлик блан мувофиқ бир қарор чиқариш йўлидаги дастлабки уриниш эмас эди. Бу уриниш ҳам ҳозирги конференцияда муваффақиятсизликка учради. Югославия делегацияси конференциянинг ҳамжиҳатлик блан қарор чиқариш усулини топишдан кўра, овозга қўйиш усули афзал кўрилганлиги учун таассуф билдиради. Югославия делегацияси бундан аввал баён қилган фикрига мувофиқ, Югославияга доир масалаларни бундай тарзда ҳал қилган қарор блан ўзини боғлиқ деб ҳисоблай олмаганлигини билдиради.

Сўнгра комиссия сулҳ шартномаси лойиҳасининг чегараларни демаркация қилиш тартиби тўғрисидаги 5-нчи моддасини тасдиқлади. Бу моддага Америка Қўшма Штатлари делегацияси киритган бир қўшимча, Югославия делегацияси таклиф этган тузатиш блан қабул қилинди.

Комиссия чегараларни демаркация қилиш тартибига Австралия киритган тузатишни кўриб чиқди. Сулҳ шартномаси лойиҳасига мувофиқ, чегараларни демаркация қилишга тааллуқли жанжалли масалаларни тўрт давлат (СССР, Америка Қўшма Штатлари, Буюк Британия ва Франция) элчилари кўриши керак. Австралия делегацияси бу масалаларни махсус комиссия кўрсин деб таклиф этди. Бу комиссияга тўрт давлат вакиллари блан бир қаторда, Сулҳ конференцияси сайлаган уч а'зо ҳам кириши керак. Совет вакили Вишинскийнинг э'тирозидан кейин, Австралия тузатиши жуда кўпчилик овоз блан рад этилди.

ЖАНУБИЙ ТИРОЛЬ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ПАРИЖДАГИ СОВЕТ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ҲУЗУРИДА БЎЛДИ

ПАРИЖ, 21 сентябрь **(ТАСС махсус мухбиридан).** Париж Сулҳ конференциясидаги совет делегациясининг а'зоси, Эстония ССР ташқи ишлар министри Г. Г. Круус Жанубий Тирольнинг Отто Гуггенберг, Фридрих Фольгер (Жанубий Тирольдаги халқ партиясининг вакиллари) ва илмий кенгашчи Герберт Тальгаммердан иборат делегациясини қабул қилди.

Кейинги вақтларда муайян доиралар шу йил 5 сентябрьда Италия блан Австрия ўртасида Жанубий Тироль тўғрисида тузилган битимни ғоят мақтаган эдилар. Бу битим халқаро миқ'ёсда бир-бирларининг фикрини англаш ва ҳамкорлик қилишнинг намунаси, деб тушунтирган эдилар. Аммо, Жанубий Тироль вакилларининг Круусга айтган гапларидан ма'лум бўлишича, Жанубий Тироль аҳолиси бу битимга тамомила бошқача қарайди ва унинг оқибатларидан жиддий ташвишланмоқда.

Вакиллар Жанубий Тироль аҳолиси 1919 йилда Жанубий Тироль Италияга топширилгандан кейин, зўрлик блан амалга оширилган итальянлаштириш сиёсатини эсларида яхши сақлайдилар. Бундай шароитда Жанубий Тироль аҳолиси улуғ давлатлардан бизларни халқаро миқ'ёсда ҳимоя қилингиз ва ҳуқуқ ҳамда манфаатларимизни та'минлангиз, деб сўрайди. Вакилларнинг айтишларига қараганда, улуғ давлатлар ана шундай ёрдам бермасалар, «Жанубий Тирольнинг туб аҳолиси бир кун ҳалок бўлиб кетади» (Фольгер), Жанубий Тироль аҳолиси «йўқ қилинади» ва «ҳалок бўлиб кетади» (Гуггенберг). Вакиллар Жанубий Тирольдаги аҳвол фашистлар усул идораси даврида қандай бўлса, ҳозирда ҳам шундай дедилар ва маҳаллий ма'муриятнинг ўзгартирилмаганлигини айтдилар. Вакиллар Жанубий Тирольдаги аҳволни текшириш учун халқаро комиссия юборилишини сўрадилар.

ТЕҲРОН ГАЗЕТАЛАРИ ИРОҚ МА'МУРЛАРИНИНГ ХАТТИ-ҲАРАКАТИДАН ҒАЗАБЛАНМОҚДАЛАР

ТЕҲРОН, 18 сентябрь (ТАСС). Теҳрондаги ҳамма газеталар Бағдодда регент, Ироқ бош министри ва ташқи ишлар министрининг Хузистон «вакиллари»ни қабул қилганлиги ва Хузистонни Эрондан ажратиб олиб, Ироққа қўшишда уларга ёрдам кўрсатмоқчи бўлганлиги тўғрисида ғазабланиб ёзмоқдалар ва ўз норозиликларини билдирмоқдалар.

«Меҳри Эрон» газетаси ёзади: Бу соҳада Ироқ арбоблари эмас, балки уларни қутиртираётган ажнабийлар ташаббус кўрсатмоқдалар.

«Эрони мо» газетаси ўз халқининг нафратига учраган Ироқ ҳукумати Эрондан чиққан хоинларни қувватлаётганлиги ва Хузистонни Ироққа қўшиб олишни да'во қилаётганлиги тўғрисида ғазабланиб ёзади.

Хавфсизлик Кенгашида

НЬЮ-ЙОРК, 18 сентябрь (ТАСС). (Кечикиб олинди). Хавфсизлик Кенгашининг 18 сентябрьда бўлган мажлисида Греция ҳукуматининг Болқонда тинчлик ва хавфсизликка таҳдид қилаётган ҳаракатлари тўғрисида Украина ССР баёнотини муҳокама қилиш давом этди. Қўшма Штатлар вакили Жонсон бу масала юзасидан Совет Иттифоқи тақдим этган резолюцияга қарши чиқажагини айтди. Жонсон, Греция блан унинг шимолдаги қўшнилари ўртасидаги чегара қийинчиликлари, шунингдек бу районда озчиликни ташкил қилган миллатлар масаласи халқаро тинчлик ва хавфсизликка тааллуқли бўлганлиги сабабли, Қўшма Штатлар бу масалаларни текшириш учун кичик комитет тузишга тайёр, деди.

Жонсондан кейин Англия вакили Кадоган сўзга чиқди. Кадоган ўз сўзида, Мануильский, Громико ва Ланге тақдим этган жуда кўп далилларни э'тиборга олмай, Австралия таклифини қабул этишни, я'ни Украина ССР баёнотини рад қилишни талаб этди. Кадоган, мен Жонсон таклифига қарши чиқмоқчи эмасман, аммо, бу тўғрида Англия ҳукуматининг фикрини билишим керак, деди.

Сўнгра Австралия вакили Хэзлак сўзга чиқди. У Кенгашни Украинанинг баёнотини тамомила рад этишга чақирди.

Франция вакили Пароди, Кенгаш Қўшма Штатларнинг таклифини муҳокама қилиш, чунончи бу таклифни амалга ошириш учун комиссия тузиши мумкин, деди. Пароди, мен манфаатдор ҳукуматларга тегишли тавсияномалар таклиф этган резолюцияни ёқлайман, деди.

Сўнгра совет вакили ўртоқ Громико сўзга чиқди. Громико Голландия ва Қўшма Штатларнинг таклифларига қарши гапириб, Қўшма Штатларнинг масалани текшириш учун комиссия тузиш тўғрисидаги таклифи Украина кўтарган масалани хаспўшлаб қўйишга қаратилган «тактика маневри», деди. Громико айтдики, Америка Қўшма Штатларининг таклифи фақат Греция блан Албания ўртасидаги муносабатларга тааллуқли масалаларнигина эмас, балки Греция блан Югославия ва Греция блан Булғория ўртасидаги муносабатларга тааллуқли масалаларни ҳам текширишни кўзда тутади. Бундай қилганда, Греция-Албания масаласи орқага суриб қўйилган бўлади. Афтидан, деди Громико, ба'зи кишилар Болқон мамлакатлари ҳақида, шу жумладан масаласи кенгашда муҳокама қилинмоқчи бўлган болқон мамлакатлари ҳақидагина эмас, балки болқон ярим оролидаги бошқа мамлакатлар ҳақида ҳам ўйламасалар кўнгиллари ҳеч жойига тушмаса керак. Громико, нима учун бу масалалар ҳозир болқон мамлакатлари блан сулҳ шартномалари муҳокама қилинаётган Париждагина эмас, балки Хавфсизлик Кенгашида ҳам муҳокама қилиниши керак, деб сўрайди. Громико айтдики, болқон мамлакатлари бирнеча ўн йиллардан кейин энди тинч ривожланиш имкониятига эга бўлдилар. Болқон мамлакатларининг бирқанча халқлари ўтмишга ва урушдан илгариги эски усул идорага барҳам бериб, ҳозир тинчликни ташналик блан кутмоқдалар. Бу халқлар нефть конлари ва дар'ёларда кема қатнови тўғрисида эркинлик олмоқчи бўлиб уринаётган ба'зи давлатларнинг манфаати учун хизмат қилишни истамайдилар, бу нарса болқон мамлакатларидаги халқларнинг манфаатига тўғри келмайди. Громико бундай деди: Кенгаш шуни унутмаслиги керакки, нефть конлари ва кемалар қатнайдиган дар'ёлар блан бирга, бу мамлакатларда яшаб турган халқлар ҳам бор. Кенгаш ана шу халқларнинг манфаатларини асло э'тиборсиз қолдиролмайди. Кадоган ўз сўзида, Украина томонидан Грециянинг ҳозирги ҳукуматига қўйилган айблар «асоссиз», деб да'во қилган эди. Громико ана шу да'воларга тўхталиб айтдики, Мануильский жуда кўп фактларни келтирди. Ҳужжатлар блан та'кидланган бу фактлар, деди Громико, Украина вакилининг фикрини қувватлайди деб ўйлаш мумкин эди. Аммо, Кадоган бошқача ўйласа керак. Громико айтдики, менинг фикримча, Кадоганнинг Мануильский келтирган фактларга истиҳзо блан қараши унинг мавқ'ини мустаҳкамламади, балки, аксинча, заифлаштирди.

Громико бундай деди: Грециядаги аҳвол ва Греция монархист ҳукуматининг агрессив ниятлари кўп жиҳатдан ажнабий ҳукуматнинг Греция давлати ишларига аралашуви натижасида юз берди, Кенгаш бу фактдан кўз юмолмайди. Громико, бу масалани текшириш учун комиссия тузиш тўғрисидаги таклифга тўхталиб, Кенгашга эслатиб ўтдики, яқинда Испаниядаги Франко фашист усул идорасига оид фактларни қўшимча текшириш учун комиссия тузиш таклиф этилган эди. Бу комиссия жуда муҳим материал тўплади, аммо, на комиссия, на Хавфсизлик Кенгаши комиссия аниқлаган аҳвол ҳақида тўғри хулоса чиқаришга жур'ат этолмади.

Америка Қўшма Штатларининг вакили Жонсон яна сўзга чиқиб, Громико Қўшма Штатлар таклифининг характери ва мақсадини нотўғри тушинипти, деб да'во қилди. Шу блан бирга, Жонсон, башарти Кенгаш Украина масаласини овозга қўйса, Украина шикоятини рад этиш тўғрисида Австралия делегацияси таклифини ёқлаб овоз беражагини айтди.

Голландия вакили ван Клеффенс, Украина ҳукумати ўз шикоятини «асослаб беролмади», деган да'восини яна такрорлади. Сўнгра ван Клеффенс қуйидаги резолюция лойиҳасини ўқиб берди:

«Хавфсизлик Кенгаши, бир томондан, Греция, иккинчи томондан, Югославия, Албания ва Булғория чегараларида бирқанча чегара жанжаллари юз берганлиги ҳақидаги ахборотни эшитиб, мазкур мамлакатларнинг ҳукуматларига Хавфсизлик Кенгаши номидан тубандагиларни билдиришни сўраб бош секретарьга мурожаат қилади: Кенгаш жавобгарлик масаласи тўғрисида ўз фикрини айтмагани ҳолда, бу ҳукуматлар ҳарбири ўзига тегишли бўлган даражада, ўз миллий ма'мурларига тегишли йўл-йўриқлар бериш ва бу йўл-йўриқларнинг тўла бажарилишини та'минлаш йўли блан, ана шу ачинарли жанжалларни тугатиш учун мумкин бўлган ҳамма чорани кўрур, деб астойдил ишонади».

Раис Громико Кенгашда уч резолюция, я'ни Совет Иттифоқи, Австралия ва Голландия киргизган резолюциялар борлигини айтди. Громико мажлисни кечиктиришни таклиф этди. Келгуси мажлиснинг қачон бўлиши тўғрисидаги масала қисқача муҳокама қилинганидан кейин, Громико, келгуси мажлис 20 сентябрь кундузи бўлади, деб э'лон қилди.

НЬЮ-ЙОРК, 20 сентябрь (ТАСС). Хавфсизлик Кенгашининг 20 сентябрьда бўлган мажлисида Америка резолюцияси рад этилди. Бу резолюция Грециянинг Албания, Булғория ва Югославия блан бўлган чегараларидаги аҳволни текшириш учун Кенгашнинг комиссия тузишини кўзда тутади. Совет Иттифоқи ва Польша вакиллари бу резолюцияни қабул қилишга қарши овоз берди, Австралия вакили бетараф қолди, қолган 8 вакил резолюцияни қабул қилиш учун овоз берди. Аммо, Совет Иттифоқи вакили бу резолюцияга қарши овоз берганлиги сабабли, резолюция рад этилди, чунки бу масала Кенгашдаги доимий беш а'зонинг ҳам якдиллик блан овоз беришини талаб қилади.

Хавфсизлик Кенгаши Совет Иттифоқининг резолюциясини ҳам рад этди. Бу резолюцияда, Кенгаш Греция ҳукуматига мурожаат қилиб, уни Греция—Албания чегарасида агрессив монархист унсурларнинг иғвогарлик ишига дарҳол барҳам беришга, Греция блан Албания ўртасида гўё уруш ҳолати борлиги тўғрисида агитация юргизишни тўхтатишга, шунингдек Грециядаги озчиликни ташкил қилган миллатларни қувғин қилишни тўхтатишга чақирсин, деб таклиф этилган эди. Бу резолюция учун фақат Совет Иттифоқи ва Польша вакилларигина овоз берди, Кенгашнинг қолган тўққиз а'зоси резолюцияга қарши овоз берди.

Кенгаш Голландия делегацияси таклиф этган резолюция лойиҳасини ҳам рад этди. Бу резолюцияга биноан Хавфсизлик Кенгаши Греция ва Албания ҳукуматларига мурожаат қилиб, чегара жанжалларини тўхтатиш учун мумкин бўлган ҳамма чораларни кўришни талаб қилиши керак эди. Қўшма Штатлар, Англия, Мексика, Голландия, Бразилия ва Хитой бу резолюцияни қабул қилиш учун овоз бердилар. Совет Иттифоқи, Польша ва Миср бу резолюцияга қарши овоз берди.

Хавфсизлик Кенгаши Польша вакили таклиф этган резолюцияни ҳам рад этди. Бу резолюцияда Грециядаги аҳволни кузатиб туриш зарур деб кўрсатилган эди. Совет Иттифоқи блан Польша вакилларигина бу резолюцияни қабул қилиш учун овоз бердилар, Кенгашнинг қолган тўққиз а'зоси бу резолюцияга қарши чиқди. Польша вакили таклиф этган резолюцияда бундай дейилган эди: «Хавфсизлик Кенгаши Украина ССР баён қилган аҳволни муҳокама қилиб, бу аҳволни кузатиб туришга ва бу масалани Кенгаш муҳокама қиладиган масалалар рўйхатида қолдиришга қарор берди».

Шундай қилиб, Хавфсизлик Кенгаши ўнбир мажлисдан кейин Украинанинг Грецияни айблаб берган баёнотини кўриб бўлди. Чегарада грек тескаричилари уюштираётган иғвогарликлар, шунингдек Грецияда инглиз қўшинларининг туриши натижасида Болқонда юз берган хавфли аҳвол тўғрисида ҳечқандай қарор қабул қилмади.

ТАСС РАДДИЯСИ

Хитойда чиқадиган «Миньэньбао» газетаси, унинг кетидан бошқа бирқанча хитой газеталари бир хабарни э'лон қилдилар. Бу хабарда айтилишича, Порт-Артур блан Шань дун ярим ороли ўртасида соқчилик қилиб юрувчи иккинчи хитой флоти гўё совет байроғи кўтарган ва ҳарбий анжом ортган бирнеча моторли кемалар кўрган эмиш, бу кемалар Чифу ва Вэйхайга (Хитой халқ-революцион армияси ишғол қилган шаҳарларга) қараб кетаётган эмиш.

ТАСС мазкур хабарнинг тамомила асоссиз бўлиб, иғвогарлик мақсадида тўқилган уйдирма эканлигини билдиришга вакил қилинган. Ба'зи хитой газеталари учун бундай уйдирмаларни босиш сўнгги вақтда одат бўлиб қолган.

УОЛЛЕС РАДИО ОРҚАЛИ НУТҚ СЎЗЛАДИ

ВАШИНГТОН, 20 сентябрь (ТАСС). Америка Қўшма Штатларининг исте'фо беришга мажбур этилган савдо министри Уоллес 20 сентябрьда радио орқали нутқ сўзлади. Уоллес бу нутқида тинчликни мустаҳкамлаш учун ишлаш ниятида эканлигини айтди. Уоллес президент томонидан кўрилган чора (я'ни исте'фо беришга мажбур қилинганлиги) мени 18 сентябрьда ташқи сиёсат масалалари ҳақида гапирмаслик юзасидан берган ва'дамдан халос қилади деб қуйидагиларни айтди: «Мен ҳозирги ташқи сиёсатимиз бизларни икки жаҳон урушига олиб келган ва ҳозирги вақтда янги уруш хавфини туғдираётган асосий реал фактларни э'тироф қилмайди». «Мен,—деди Уоллес, — тинчлик ғояси мустаҳкам бўлиб қолиши керак деб та'кидлайман». «Ҳар қандай сиёсатнинг муваффақияти пировардида халқнинг ишончи ва хоҳишига боғлиқдир. Халқ ҳозирги вақтда қўйилган масалаларни билмаса ва тушинмаса, барча фактлардан хабардор бўлмаса ҳамда халқ очиқ ва тўла муҳокама юргизиш йўли блан ташқи сиёсатни белгилашда қатнашиш имкониятидан фойдаланмаса, бу соҳада ҳеч қандай муваффақият қозониб бўлмайди. Бундай муҳокама вақтларида бошқа халқларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳурмат қилишимиз керак, худди шунингдек бизлар ҳам мазкур халқларнинг ҳуқуқ ва манфаатларимизни ҳурмат қилишларини истаймиз».

ДАВЛАТ ДЕПАРТАМЕНТИ АППАРАТИНИНГ СИЁСАТИ ТЎҒРИСИДА СЕНАТОР ГЭЙЛОРНИНГ АЙТГАНЛАРИ

НЬЮ-ЙОРК, 21 сентябрь (ТАСС). Юнайтед Пресс агентлигининг мухбири Кливлендан билдиради: сенатор Гэйлор (демократ, Айдахо штатидан) 18 сентябрьда тоғ-руда саноати ишчиларининг йиғилишида нутқ сўзлади. У ўз нутқида Америка Қўшма Штатлари давлат департаментининг аппаратини Совет Иттифоқига қарши уруш қилишга интилмоқда деб айблади. Гэйлор айтадики, ана шу аппарат фашист руҳоний Кофлиннинг тарафдори бўлган католиклардан, республикачилар партиясининг а'золаридан, Гувер маслагидаги инглиз тарафдорларидан ва Йейль ва Гарвард университетларидаги жоҳил кишилардан иборат. Гэйлор бундай деди: «Агар сиз профессионал солдатларнинг янги тартибини бунга қўшсангиз мамлакатнинг ташқи сиёсати нима учун оддий кишиларнинг истакларига жавоб беролмаётганлигини биласиз».

Гэйлор Америка Қўшма Штатларини япон босқинчилар блан ҳамкорлик қилган кишилардан иборат Филиппин ҳукуматини тузишга йўл қўйди, деб уни айблади.

ИТАЛИЯ СОЦИАЛИСТЛАР ВА КОММУНИСТЛАР ПАРТИЯЛАРИНИНГ БИРГАЛАШИБ ҲАРАКАТ ҚИЛИШИ ТЎҒРИСИДА БИТИМ ЛОЙИҲАСИ

РИМ, 21 сентябрь (ТАСС). «Аванти» газетаси хабар беради: социалистлар партиясининг раҳбарлари коммунистлар партияси блан биргалашиб ҳаракат қилиш тўғрисидаги янги битим лойиҳасини 18 сентябрьда ма'қуллади. Бу лойиҳа яқин кунларда иккала партия раҳбарларининг бирлашган мажлисида муҳокама қилинади.

БИЛДИРИШ

Шу йил 25 сентябрь кеч соат 7 да Сталин номидаги Пионерлар саройининг залида Тошкент шаҳар ёзувчиларининг «Адабий чоршанба»лиги ўтказилади.

Мас'ул муҳаррир С. РАЖАБОВ.

ТЕАТРЛАРДА:

ҲАМЗА ТЕАТРИДА — 24 сентябрьда Бранденбург қопқаси, 25 сентябрьда Муҳаббат.

ЎЗБЕК ДАВЛАТ РЕСПУБЛИКА МУЗИКА ТЕАТРИДА (Бешёғочдаги Тошсовет театри биносида) — 25 сентябрьда концерт.

ЁЗГИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

«РОТ-ФРОНТ» — Юбилей; «НАВОИЙ» — Болтиқ депутати; «9-НЧИ МАЙ» — 1) Одам ва маймун, 2) Биринчи Май (рангдор фильм); «ОКТЯБРЬ»—янги овозли фильм Оқ тиш; «ВАТАН» — Оқ тиш; СОБИР РАҲИМОВ НОМЛИ КИНОТЕАТР—Дубровский; «ХЕВА» — Оқ тиш; «ИСКРА» Оқ тиш; «УДАРНИК» — Руслан ва Людмила; «ТЕЛЬМАН» Осмон секинюрари; «ПОБЕДА» — Озод қилинган ер; «ВЕСНА» — Шўх йигитлар.

ҚИШКИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

«ИСКРА» — кундуз ва кечқурун иккала залда Икки жангчи; «НОВОСТИ ДНЯ» — кундуз ва кечқурун Аршин мол олон; «ҚИЗИЛ ОКТЯБРЬ» — кундуз ва кечқурун Тоҳир ва Зуҳра.

Тошкент шаҳар «Правда Востока» ва «Қизил Ўзбекистон» босмахонаси.
Тиражи 64.5 минг.
№ 82 Р.06506.